

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 21 · 20. november
Sesjonen 2024–2025

Fra 1. oktober 2019 har Stortinget innført ny vateringsordning med faste vateringstidspunkter. Derfor vil saksreferat og tilhørende vatering i perioder være i ulike hefter. Dette er markert i referatet.

Møte onsdag den 20. november 2024 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 21):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten [10:00:06]: Representanten Morten Stordalen vil framsette et representantforslag.

Morten Stordalen (FrP) [10:00:25]: På vegne av Fremskrittspartiet og Frank Edvard Sve, Helge André Njåstad, Tor André Johnsen, Morten Wold, Bengt Rune Strifeldt, Sivert Bjørnstad, Sylvi Listhaug og meg selv har jeg gleden av å framsette et forslag om å utsette slukking av 2G-nettet.

Presidenten [10:00:41]: Representanten Sofie Marhaug vil framsette et representantforslag.

Sofie Marhaug (R) [10:00:55]: På vegne av representantene Tobias Drevland Lund, Marie Sneve Martinussen og meg selv har jeg gleden av å framsette et representantforslag om å stanse nettleiesjokket.

Presidenten [10:01:11]: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:01:17]

Muntlig spørretime

Presidenten [10:01:19]: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsrådene Anne Beathe Kristiansen Tvinnereim, Jan Christian Vestre og Marianne Sivertsen Næss vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmene er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter da med første hovedspørsmål, fra representanten Tone Wilhelmsen Trøen.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:01:45]: Ventetidene skal ned. Det skulle bare mangle! Aldri har ventetidene på fysisk helsehjelp blitt målt høyere enn i oktober 2024. Etter tre år med Støre-regjeringen er situasjonen for mennesker som trenger helsehjelp, svært alvorlig. Nå står 260 000 mennesker i kø ved norske sykehus. Med Støre-regjeringen har ventetidene økt med to uker på tre år. Fristbrudd har doblet seg, og flere står i helsekø enn før. Ventetidene har skutt fart på regjeringens vakt.

Høyre har hele veien spurt: Hvor mye lenger må pasienter vente på helt nødvendig helsehjelp før regjeringen anerkjenner at det er et problem? Svaret kom

10. mai i år. Etter å ha latt ventetidene øke i 939 dager startet Støre-regjeringen jobben med å rydde opp etter egen politikk. Eller, de ba sykepleiere, leger og flinke fagfolk ute i helsetjenesten møte på dugnad og bruke mer av fritiden sin på jobb for å rydde i ventetidsrotet til regjeringen.

Høyre har i tre år foreslått nesten 2 mrd. kr mer til offentlige sykehus og mer enn 1 mrd. kr til øremerket kjøp av behandlingsskapasitet hos private. Vi har foreslått at sykehusene skal tjene mer på å behandle flere pasienter. Støre-regjeringen har stemt mot.

Støre-regjeringen har svekket samarbeidet med private og systematisk redusert sykehusenes mulighet til å få mer betalt for å behandle flere pasienter. Konsekvensene merker pasientene bokstavelig talt på kroppen hver eneste dag – med lange ventetider, stor usikkerhet og livet satt på vent.

Hva tror helseministeren disse pasientene tenker, når kapasiteten hos private sykehus i Norge kjøpes av dem som har helseforsikring og mye penger, og de ser at svenske myndigheter ønsker å kjøpe den ledige kapasiteten i norske sykehus, for å sikre rask helsehjelp til sine pasienter?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:03:57]: Takk for spørsmålet. Først vil jeg gjerne få ønske representanten Trøen hjertelig velkommen tilbake til Stortinget. Jeg har savnet våre debatter, og jeg gleder meg til et friskt ordskifte framover.

Jeg er helt enig i at ventetidene i norske sykehus generelt er for lange. Jeg tror det er viktig å huske på at hvis man blir akutt eller alvorlig syk i Norge, får man sannsynligvis verdens beste helsehjelp, men for en del av de behandlingene som kan vente litt mer, de planlagte behandlingene, er ventetidene for lange. Ventetidene begynte å øke i 2017, de skjøt fart under pandemien, og sykehusene har hatt store utfordringer med å ta dem ned igjen. Det er grunnen til at vi lanserte Ventetidsløftet i mai. Alle de store arbeidstakerorganisasjonene og arbeidsgiverorganisasjonene i både offentlig og privat sektor har sluttet seg til initiativet.

Ventetidene skal markant ned. Det er bevilget flere milliarder kroner til sykehusene for å bidra inn i dette arbeidet. Det tas nå i bruk hundrevis av tiltak over hele Norge. Det er kvelds- og helgeåpne poliklinikker, som ikke er basert på dugnad, men som er basert på at ansatte som ønsker det, kan få jobbe mer. Det er bedre oppgavedeling: For første gang har vi fått med alle arbeidstakerorganisasjonene på premisser for god oppgavedeling i sykehusene. Det tas i bruk kunstig intelligens og ny teknologi for å behandle flere raskere. Det kjøpes mer privat kapasitet for å utfylle og ikke minst bidra til at det

offentlige kan gjøre sin jobb, som er å sørge for at sørge for-ansvaret ivaretas.

Det tar litt tid å snu denne trenden, men jeg synes representanten skal anerkjenne den store innsatsen helsepersonell over hele Norge nå legger ned. I oktober i år var det 17 000 færre som sto i helsekø sammenlignet med oktober i fjor. På nesten alle fagområder går gjennomsnittlig ventetid for påbegynt helsehjelp nå ned. Vi vet at ventetidene må gå litt opp før de kan gå ned, og det er fordi sykehusene prioriterer å ta unna de lengst ventende. Jeg er helt sikker på at Ventetidsløftet vil ha videre effekt, og at vi i løpet av de neste månedene skal redusere ventetidene markant. Det fortjener folk i Norge. De som går på jobb og betaler skatt, skal være trygge på at velferdsstaten er vår beste helseforsikring.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:06:00]: La det være sagt: Jeg håper ventetidene går ned. Det fortjener pasientene, som har ventet stadig lenger under Støre-regjeringen.

Halvparten av de midlene det offentlige bruker på private, gjelder avtaler som er inngått før EØS-avtalen. Det gjelder avtaler med Lovisenberg sykehus, det gjelder avtaler med Haraldsplass. Alt har også blitt dyrere de siste årene, så det er klart at det brukes mye penger på private, men helseministeren og jeg vet at det er ingenting i det store bildet. Bruk av private innen somatikk utgjør totalt 0,04 pst. på Helse vests budsjett. Når man hører helseministeren, virker han egentlig litt som en privatpraktiserende pragmatiker, men han er faktisk statsråd i en regjering som svekker samarbeidet med private, samtidig som 260 000 pasienter står i helsekø.

La meg ta et annet spørsmål: Henger det på greip at Helse Midt-Norge, der ventetidene er lengst, varsler om 40 pst. reduksjon i kjøp av somatikk i 2025?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:07:12]: Det virker for Høyre som om det er viktigere at vi skal ha flest mulig private helsetilbydere enn at vi faktisk skal ha et velfungerende og godt felles helsetilbud. Jeg mener det er helt greit at sykehusene våre kjøper ideell og privat kapasitet, så lenge det er finansiert, organisert og prioritert av det offentlige. Det er sånn vi sikrer likeverdighet og rettferdighet i tjenestene, og at de pasientene som trenger det mest, får hjelpen raskest.

Jeg skjønner at det er litt vondt for partiet Høyre å se på at helseforetakene i år sannsynligvis vil kjøpe flere private helsetjenester enn det som noen gang skjedde under Høyres åtte år i regjering, men i motsetning til partiet Høyre er det altså ikke noe mål for oss at antall kjøp skal være så høyt som mulig. Vi er for en sterk offentlig, skattefinansiert helsetjeneste, og så er vi pragmatiske og sier at sykehusene kan gjøre de tiltakene som er mest effektive for å få ventetidene ned. Det kan være å

utvide sin egen kapasitet, men det kan også være å ta i bruk kapasitet som finnes hos ideelle og private aktører.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:08:16]: Realiteten er at 260 000 mennesker står i helsekø. Svenske myndigheter vurderer å kjøpe privat kapasitet som er tilgjengelig i Norge, fordi de ikke ønsker at deres pasienter skal vente så lenge.

Vi har i tre år sett stadig økende ventetider. Regjeringen har knapt gjort noe med det før man inviterer til dugnad. Som jeg har sagt tidligere: Jeg anerkjenner det helsepersonellet som nå står på hver eneste dag for å rydde opp i regjeringens rot, men spørsmålet er jo: Hvorfor vil ikke statsråden ta i bruk mer av den ledige kapasiteten? Tallene i de regionale helseforetakene viser at man bruker svært lite, og at ventetiden innenfor somatikk er svært lang. Ventetiden har aldri vært så lang, det har aldri vært målt så høye tall som i oktober 2024, og det er ledig kapasitet. Svar pasientene på det, ikke svar Høyre.

Statsråd Jan Christian Vestre [10:09:21]: Som jeg har sagt i et par omganger nå, øker innkjøpene av private helsetjenester, men det er ikke et mål at tallet skal være så høyt som mulig, for vi ønsker å ha en sterk offentlig helsetjeneste. Uansett hvordan representanten Trøen vrir og vender på det, blir det altså ikke flere leger, sykepleiere, helsefagarbeidere og annet viktig helsepersonell av at de slutter i det offentlige og begynner å jobbe i det private. Mangel på helsepersonell kommer til å bli den største knapphetsproblemstillingen vi må ta tak i i årene framover, og da må vi bruke det samlede helsepersonellet på en god måte.

Denne politikken virker jo. Det er nå 16 000 færre som venter på helsehjelp. På nesten alle fagområder er ventetidene på vei ned. Vi ser nå gode utviklingstendenser i sykehus over hele Norge. Dette kommer bare til å forsterke seg de neste månedene. Når sykehusene nå har valgt å ta unna dem som har ventet lengst, vil vi også få stor effekt av at ventetiden på påbegynt helsehjelp begynner å gå ned.

Denne politikken virker. Jeg har ikke hørt ett konkret forslag fra partiet Høyre som ville bidratt til å gjøre situasjonen bedre.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:10:24]: Helseministeren bruker nå ventetidstall han egentlig selv sier til Stortinget at ikke er sammenlignbare. Jeg skjønner at det er mer behagelig for helseministeren å tåkelegge med tall, som vi altså ikke finner i Folkehelseinstituttets statistikker – og da får vi på en måte en litt tullete diskusjon om tallgrunnlag.

Det jeg imidlertid gjerne skulle likt å diskutere, er virkemidlene og politikken: Når 260 000 mennesker

står i helsekø, når ventetiden aldri har vært målt så lang for å få fysisk helsehjelp i Norge, hvorfor ønsker ikke Støre-regjeringen å ta i bruk andre virkemidler? Hvorfor ønsker man ikke å se muligheten for at det finnes en kapasitet, som nå er tilgjengelig for dem med helseforsikring, og dem med mye penger? Den kapasiteten ligger der. Den kan helseministeren og regjeringen benytte seg av og ikke la svenske myndigheter gjøre det.

Statsråd Jan Christian Vestre [10:11:29]: Fakta på bakken er at det er 17 000 færre som venter på helsehjelp i oktober i år enn i oktober i fjor. Ventetidene går ned innenfor tverrfaglig spesialisert rusbehandling, psykisk helsevern for barn og unge og psykisk helsevern for voksne. Når det gjelder gjennomsnittlig ventetid for ventende, går den også ned innenfor somatikken, men der er det mange som har ventet lenge, og når de påbegynner sin helsehjelp, vil de i første omgang dra statistikken litt opp, før den går ned igjen. Likevel: Ventetidsløftet virker beviselig.

Så er spørsmålet: Hva er alternativet? Det eneste jeg hører fra partiet Høyre, er å tvinge sykehusene våre til å kjøpe mer kapasitet, som de allerede gjør. Det andre virkemidlet er å øke den innsatsstyrte finansieringen, som et samlet sykehusutvalg har advart mot. Jeg mener i hvert fall at vi i det minste bør være interessert i å lytte til fagfolk når en foreslår sårne endringer. Den medisinen Høyre har beskrevet, kommer ikke til å ha effekt – mens Ventetidsløftet beviselig har effekt.

Bård Hoksrud (FrP) [10:12:45]: Det er interessant at statsråden prater om fakta på bakken, så det kan vi godt gjøre.

For øyesykdommer har det altså aldri vært lengre ventetider i Norge enn det er nå. I går var statsråden på Betanien hospital i Skien, hvor de gjør en fantastisk jobb. De har kapasitet til å utvide med fire operasjonsstuer for å få ned ventetiden i Norge og behandle flere med øyesykdommer. Statsråden skrøt i går hemningsløst av hvor flott og fint dette var, men sykehuset i samme by sier altså nei til at de skal få bygge disse fire operasjonsstuene for å operere flere med øyesykdommer. I tillegg sier Helse sør-øst at de ikke får det hvis Sykehuset Telemark ikke vil at de skal få lov til det.

Statsråden er sjefen. Vil han si til sykehuset og Helse sør-øst at de nå må sørge for å få i gang de fire operasjonsstuene, slik at flere pasienter kan få redusert ventetiden og få raskere behandling? Kapasiteten er der, mulighetene er der, men det er altså statsrådens folk i helseforetaket som sier: Nei, vi vil ikke bruke den ledige private kapasiteten.

Statsråd Jan Christian Vestre [10:13:47]: Med all respekt tror jeg ikke representanten Hoksrud er helt

oppdatert. Det er nylig besluttet å øke innkjøpene fra Betanien hospital i Skien, som er et ideelt, veldig godt drevet sykehus med fremragende fagfolk. De har hatt avtale om å levere 1 150 grå stær-operasjoner. Nå leverer de 1 600 neste år, og de skal ta flere hundre nye operasjoner før jul.

Jeg møtte en av pasientene i går, Tone, som hadde fått henvisning for fire uker siden. I går fikk hun utbedret sitt høyre øye for grå stær, og om ikke altfor lang tid skal hun ta sitt venstre øye for grå stær. Hun skrøt av fagfolkene, hun var fornøyd med Ventetidsløftet, og hun var glad for at hun fikk rask hjelp. Dette viser at politikken virker. La oss nå glede oss over den innsatsen fagfolkene legger ned. La oss nå glede oss over at ventetidene endelig er på vei ned. La oss glede oss over at vi skaper konkrete resultater. Det er det som betyr noe – at pasientene våre får god og rask hjelp. Det er nå i ferd med å skje.

Bård Hoksrud (FrP) [10:14:51]: Jeg kan love at jeg gleder meg vel så mye som statsråden over at folk får raskere behandling i helsevesenet vårt, men det er altså ledig kapasitet. Statsråden må gjerne skryte av at de nå får lov til å kjøpe litt flere tjenester, men vi har altså den lengste ventetiden siden 2012. De har muligheter, de har kapasiteten, men helseministeren vil ikke blande seg inn og sørge for at de kan utnytte full kapasitet. Det er det han egentlig sier. Tydeligvis er det bedre for statsråden at svenske myndigheter sender svenske pasienter til Norge, i stedet for at vi behandler norske pasienter og sørger for at de blir raskere friske. Det er bra for pasienten, det er bra for samfunnet og ikke minst for økonomien.

Jeg skjønner det ikke. Statsråden må forklare meg hvorfor han er så lite villig til å bruke den private kapasiteten som er der. Synes statsråden det er greit at svenske pasienter rykker foran norske pasienter i køen?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:15:48]: 450 ekstra behandlinger har nå litt å si, da. Jeg er veldig glad for at Helse sør-øst har satt i gang prosjektet «Lys november» som en del av Ventetidsløftet, og at flere tusen pasienter som nå venter på grå stær-operasjon, kommer til å få det i løpet av de neste ukene og månedene. Det er positivt.

Det kan alltså være noen ideelle og private sykehus som har lyst til å gjøre mer, men min jobb som helseminister er altså ikke å sørge for at de får større kontrakter. Min oppgave er å sørge for at alle i Norge som trenger det, får helsehjelp raskt og av høy kvalitet når de trenger det. Da må grunnmuren være en sterk offentlig helsetjeneste, som gjerne kan samarbeide med ideelle og private. Det er flott, og innkjøpene øker, men jeg vil advare veldig sterkt mot det store krefter i Fremskrittspartiet – det største partiet på borgerlig side, skal vi tro menings-

målingene nå – går inn for. Å masseprivatisere sykehusene våre og konkurranseutsette sykehusene våre er oppskriften på et todelt helsevesen, som vi ikke ønsker i Norge.

Presidenten [10:16:52]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Bård Hoksrud (FrP) [10:17:11]: Det er fint å registrere at med ti måneder igjen til valget, synes statsråden endelig å fatte interesse for eldreomsorgen. Det var virkelig på tide. Til Altinget sa han i går at vi vet for lite om eldreomsorgen her i landet, og at vi må kartlegge, måle og ise fram hvem som er best og dårligst. Med respekt å melde: Det må snart bare være statsråden som ikke har sett at tilstanden i norsk eldreomsorg mange steder er sterkt kritikkverdig.

Problemet er at dersom statsråden mener han vet for lite om kvaliteten i norsk eldreomsorg, er det fordi han holder seg for både øyne og ører. Jeg tror statsråden ville hatt godt av å ta en telefonrunde til folk lokalt som jobber med dette hver eneste dag og står i det, og som ikke får kvaliteten opp fordi regjeringen ikke gir dem den støtten de trenger. Jeg har i hvert fall snakket med folk ute i kommunene som har reagert etter oppslaget i går, og også det i forgårs i VG, som synes det er pinlig at statsråden ikke har bedrevet oversikt over hvordan det står til.

Statsråden kan lese i både Dagbladet, VG, på TV 2 og hos andre om hvordan det står til enkelte steder i eldreomsorgen. Han kan ringe til Pårørendealliansen eller til eldreombudet i Agder. Da vil statsråden sannsynligvis få svært klare svar på hvor ille det egentlig står til der ute. Vi har sett utallige rapporter, nyhetssaker og dokumentarer om hvordan de eldre i dette landet blir behandlet. Det er ikke mangel på vilje i kommunene. Det er mangel på mannskaper og penger som regjeringen ikke vil gi. I Bergen, Norges nest største by, har de over 400 ledige stillinger i eldreomsorgen, men får ikke tak i folk. Det er ikke sånn at det er utfordringer i eldreomsorgen bare i noen små kommuner. Det gjelder over hele linjen.

Hvorfor vil statsråden være på defensiven og vente til alt går skeis innenfor eldreomsorgen i kommunene, framfor å være framoverlent, proaktiv og utvise initiativ for å ta grep for å sikre en verdig eldreomsorg i et av verdens rikeste land? Fremskrittspartiet ønsker å være offensiv og framoverlent, men vi har en statsråd som definitivt ikke er der.

Statsråd Jan Christian Vestre [10:19:08]: Jeg er helt enig i at alle eldre i Norge skal være trygge på at de får en god, sikker og verdig alderdom. Det er veldig mange dyktige fagfolk og kommuner i Norge som strekker seg lengre enn langt, og det er også mange eldre som er fornøyd med det tilbudet de får. Jeg er likevel bekymret for

at vi vet for lite om kvaliteten i den enkelte kommune, og det er sannsynligvis også for store kvalitetsforskjeller.

Jeg mener veldig sterkt at det verken skal være lommeboken eller postnummeret som avgjør hvor god alderdom man får. Det er grunnen til at jeg har sagt at vi må vite mer om kvaliteten. Vi må vite mer om hvorvidt kommunene har tilstrekkelig kapasitet i tjenestetilbudet sitt. Vi må vite mer om hvorvidt de eldre må forholde seg til mange ulike personell eller om de får faste kontaktpersoner. Vi må vite mer om hvordan de eldre selv opplever kvaliteten. Disse indikatorene skal vi få på plass gjennom et trepartssamarbeid, gjennom tillitsreformen og gjennom et godt samarbeid med kommunene. Jeg tror vi kan forenkle rapporteringsbyrdene betydelig. Jeg tror at vi i dag måler ting som ikke er nødvendig, og vi må heller fokusere på det som betyr noe for de eldre.

Jeg mener også at hvis det er kommuner som sliter med å tilby befolkningen sin et tilfredsstillende tilbud, må vi som statlige myndigheter se på om vi kan hjelpe til med ekstra veiledning, ekstra oppfølging, ekstra ressurser og bidra til at alle kommuner kommer opp på et ordentlig nivå. Vi må ta på alvor bekymringen mange voksne har, om at de ikke vil få et godt nok tilbud når de blir eldre.

Det er ikke sant at vi ikke har gjort noe. Det bygges sykehjemsplasser og omsorgsboliger. Vi har lansert bo trygt hjemme-reformen. Det rulles ut velferdsteknologi. Vi har fått på plass et fagarbeiderløft. Mange flere jobber heltid enn deltid. Det er økt grunnbemanning, færre tidstyver, og sykefraværet er mange steder på vei ned. Det skjer veldig mye bra i norsk eldreomsorg. Så skal vi nå ta nye grep for å sikre at kvaliteten skal opp og forskjellene ned.

Bård Hoksrud (FrP) [10:21:08]: I fjor avslørte TV 2 – til tross for at Arbeiderpartiet sluttet å føre statistikken – at 3 000 sto i kø for å få sykehjemsplass eller døgnbemannet omsorgsbolig i Norge. Til tross for det har regjeringen gjort lite for å sikre at de får plass. Før valget lovet statsminister Støre at regjeringen skulle bygge 1 500 nye sykehjemsplasser, men resultatet nå er at det er i overkant av 200 nye, ellers er det rehabilitering eller omsorgsboliger.

Vet statsråden nå hvor mange som står i kø for å få en sykehjemsplass i Norge?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:21:46]: Det kan jeg ikke opplyse om nå, men det kan vi sikkert finne ut. Dette varierer fra kommune til kommune.

Det er veldig viktig å understreke at eldre fortjener et like mangfoldig tilbud av boformer som alle andre i vårt land. Det kan ikke være sånn at sykehjemsplasser er det eneste saliggjørende. Jeg har møtt mange eldre som

er for friske til å bo på sykehjem, men det kan være det alternativet de får. Vi har også kommuner der eldre åpenbart skulle hatt sykehjemsplass, og de venter for lenge. Så ja, vi må bygge ut flere sykehjemsplasser. Derfor har vi en tilskuddsordning som skal bidra til 1 500 heldøgns omsorgsplasser i året. Det kan godt være at vi skal gjøre mer av det, men det er også veldig viktig at de eldre som har lyst til å bo i sine egne hjem, får muligheten til det, gjennom gode hjemmebaserte tjenester og velferdsteknologi. At vi også samarbeider med boligbyggelag, med byggebransjen, med arkitekter og med eldreorganisasjonene for å bygge flere seniorvennlige boliger også i det private markedet, er viktig. Vi kan ikke belage oss på at alle de eldre som kommer nå, skal ha sykehjemsplass alle sammen, og det ønsker de heller ikke.

Bård Hoksrud (FrP) [10:22:50]: Det er det heller ingen som har sagt at de ønsker. Vi ønsker at den sykehjemsplassen faktisk er der når man trenger den.

Da vi satt i regjering, sørget vi for å få på plass en ventelisteoversikt – som statsråden ikke kunne framskaffe nå – slik at vi kunne vite hvor mange som faktisk trenger en sykehjemsplass eller heldøgns pleieplass. Den fjernet man, for den informasjonen ville ikke Arbeiderpartiet ha.

Vi innførte et nasjonalt eldreombud, for å sikre at eldres interesser ivaretas og deres utfordringer belyses. Også eldreombudet ble fjernet av Arbeiderpartiet, for de ønsket å spare penger.

Sist, men ikke minst velger statsråden gjennom statsbudsjettet å kaste i søpla et enstemmig vedtak gjort av Stortinget om å innføre en meldeplikt for overgrep mot eldre. Hva har Arbeiderpartiet nå plutselig blitt så opptatt av å få mer informasjon om, når regjeringen fram til nå har vært mest opptatt av å få mindre informasjon om hvordan de eldre faktisk har det?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:23:41]: Den statistikken og indikatoren representanten Hoksrud viste til, ble tatt bort fordi den ikke ga god nok informasjon lokalpolitikere kunne bruke til å styre innsatsen på en bedre måte. Vi har nå bedt Helsedirektoratet om å vurdere disse kvalitetsindikatorne. Vi kommer til å be dem gjøre det, og selvfølgelig da også se på hvordan vi kan være sikre på at kommunene har tilstrekkelig kapasitet i tjenestene sine.

Igjen: Det eneste saliggjørende kan ikke være sykehjemsplasser. De eldre jeg møter, er opptatt av helt andre ting. Jeg var på Menstad bydelshus i Skien i går – som for øvrig det borgerlige flertallet i Skien nå har tenkt til å legge ned – som er et fantastisk treffpunkt for eldre, med aktiviteter, fritidstilbud, sosiale møteplasser og litt hjelp i hverdagen. Det er mangfold i et seniorvennlig samfunn. Da må vi klare å ha flere tanker i hodet samtidig. Vi følger selvfølgelig opp det vi har sagt vi skal gjøre, men

når vi har meldeordninger, varselsordninger og tilsyn i dag, er det ikke mer tilsyn og ordninger vi trenger. Vi trenger å bruke de vi har i dag, på en god måte, og det tror jeg innerst inne representanten egentlig er enig med meg i.

Bård Hoksrud (FrP) [10:24:45]: Det er festlig å høre statsråden gjenta og gjenta at vi ikke bare skal bygge sykehjemsplasser. Det er alle enige om. Vi skal bygge boliger som er tilrettelagt for de forskjellige, så de får dekket de behovene de har.

Det er ikke noen stor nyhet at det er store ulikheter i kvaliteten på tjenestene eldre mottar rundt i Kommune-Norge. Det har Fremskrittspartiet snakket om på inn- og utpust i mange år, men nå er det altså snart valg, og da kommer plutselig Arbeiderpartiet på banen etter at de nå i tre år knapt har egentlig engasjert seg i eldreomsorgen.

For tre år siden spurte jeg statsrådens forgjenger om hva hun ville gjøre for å bedre situasjonen i Grue, der det var flere saker om hvordan eldre levde under helt ekstreme forhold. Svaret var da at det var kommunens ansvar. Siden har vi visst om disse og lignende situasjoner i mange kommuner i mange år. Hva er det som får statsråden til plutselig å skulle endre dette her nå? Dette er ting vi vet, kan vi ikke heller prøve å gjøre noe for å løse disse utfordringene – ikke vente på en ROBEK-liste før man gjør noe, men faktisk gjøre noe før man kommer til den ROBEK-listen? Det ville vært veldig bra for de eldre som trenger pleie og omsorg ute i Norge.

Statsråd Jan Christian Vestre [10:25:47]: Vi har en plan for eldreomsorgen. Det er å sørge for å bygge ut nok boliger, slik at de eldre kan være trygge på at de har en god alderdom. Det er å sørge for at det er aktivitets-tilbud som også bidrar til at man kan ha en meningsfull hverdag. Det er at alle dem som har behov for hjemmebaserte tjenester, får hjemmebaserte tjenester, og at de som ønsker å bo i sitt eget hjem så lenge de kan, får muligheten til det.

Dette har vært regjeringens politikk fra dag én. Derfor bygges det boliger. Derfor rulles det ut velferdsteknologi i et tempo vi aldri har sett før. Det investeres i heldøgns omsorg og nå etter hvert også nye boformer. Dette må vi glede oss over, men vi blir aldri ferdige. Det vil fortsatt være utfordringer. Det var det også da Fremskrittspartiet hadde en egen eldreminister i den forrige regjeringen. At Fremskrittspartiet i tiår har snakket om å statliggjøre eldreomsorgen og aldri fått det til, bør ikke være noe argument for at vi ikke nå kan tenke nye tanker om hva som skal til for å få til et godt samarbeid mellom kommune og stat for å sikre at våre eldre får den hjelpen de trenger. Mennesker er viktigere enn systemer.

Erlend Svardal Bøe (H) [10:27:04]: I VG sier statsråden at vi vet for lite om forholdene i norsk eldreomsorg, men vi vet veldig mye. Vi vet at fire av ti eldre over 80 år opplever ensomhet. Vi vet at halvparten av norske sykehjemsbeboere er underernært eller står i fare for å bli det. Vi vet at det er lange køer for å få sykehjemsplass i norske kommuner. Vi vet også at vi har en regjering som de siste fire årene har kuttet i investeringstilskudd til sykehjemsplasser, kuttet i tilskuddordningen for å bygge flere trygghetsboliger, kuttet tilskuddsordningen for å forebygge og redusere ensomhet, kuttet i helsefrivilligheten og også avviklet Eldreombudet. Vi vet altså veldig mye allerede.

Noe av det Høyre har løftet opp, er at vi skal innføre krav i norske kommuner om at alle skal ha bruker- og pårørendeundersøkelser, og at det skal være åpenhet om resultatene av dem. Det har altså Arbeiderpartiet stemt imot. Da blir spørsmålet: Hva er grunnen til at Arbeiderpartiet ikke vil ha bruker- og pårørendeundersøkelser i alle kommuner, og at det skal være åpenhet om resultatene av dem, for å få vite hvilken tilstand eldreomsorgen i kommunene er i?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:28:09]: De fleste av de forhold representanten nå tar opp, ber jeg bare alle merke seg at er på overskriftsnivå. Ja, vi vet at det er for mange eldre som er usikre på alderdommen sin, vi vet at det sannsynligvis er mangel på ulike boformer nasjonalt, men vi kan ikke basere politikk på overskrifter og synsing. Vi må faktisk gå inn med spesifikke tiltak der behovene er størst. Derfor må vi nå bort fra overskrift og slagord og inn i den enkelte kommune og se: Hva får de til som er bra, som vi kan heie på, og som andre kommuner kan lære av, og hvor er det svakheter? Da kan vi sette inn tiltak for å løse de reelle problemene. Det er det vi nå er i full gang med.

Jeg synes det er positivt hvis kommuner vil gjennomføre brukerundersøkelser og kvalitetsundersøkelser, men jeg mener også det bør være et nasjonalt ansvar, at vi har noen indikatorer vi er enige om på nasjonalt nivå, som kan si noe om den opplevde kvaliteten for de eldre. Da kan vi sørge for en bedre eldreomsorg.

Erlend Svardal Bøe (H) [10:29:12]: Det jeg ramset opp, er ikke synsing, det er det som faktisk skjer. Det er det som er tilstanden i norsk eldreomsorg. De kuttene jeg ramset opp, er det statsrådets regjering som har gjennomført. Det å kalle det synsing, er ikke riktig i det hele tatt.

Det er bra at statsråden er for at vi skal ha bruker- og pårørendeundersøkelser, men da kan man ikke i Stortinget stemme imot det når det kommer forslag fra Høyre om at man har lyst til å lytte til brukerne, lytte til de pårørende og faktisk vite hva de mener om tilstanden i

sine kommuner. Jeg håper at Arbeiderpartiet kommer til å stemme for det neste gang Høyre fremmer det.

Jeg har et annet spørsmål. KS har en undersøkelse som viser at det planlegges for litt over 1 000 nye sykehjemsplasser i år. Samtidig forsvinner det 900 plasser i sykehjemmene ute i kommunene, som gjør at økningen er ganske liten. Regjeringen har nå fjernet kravet om at det skal være en total økning av sykehjemsplasser ute i norske kommuner, men man skal bruke mer penger på å rehabilitere plasser.

Da er mitt spørsmål til statsråden: Hva er grunnen til at Arbeiderpartiet ikke vil bygge nye plasser, men bare rehabilitere sykehjemsplasser i kommunene?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:30:18]: I motsetning til partiet Høyre har vi tillit til at kommunene gjør de prioriteringene de mener er riktig. For enkelte kommuner er det største behovet nå å få flere plasser, for andre kommuner er behovet å oppgradere, rehabilitere og modernisere de plassene de allerede har. Noen kommuner har gjort framskrivninger som tilsier at de trenger mange flere sykehjemsplasser, noen kommuner sier at de allerede har nok sykehjemsplasser, men vil heller bygge omsorgsboliger og andre boformer.

Vi kan ikke sitte i denne salen og bestemme hva over 300 kommuner skal gjøre. Vi må ha tillit til at de gjør de valgene de mener er riktig for sin befolkning, og så skal vi hjelpe dem med å øke kvaliteten gjennom ressurser, gjennom nå rekordstore overføringer til kommunene, gjennom at vi er enige om noen nasjonale indikatorer som sier noe om kvalitet, og at vi kan gå inn med ekstra veiledning og systematisk oppfølging der det er utfordringer. Det er sånn vi bedrer eldreomsorgen – steg for steg, dag for dag. Det er regjeringens plan.

Presidenten [10:31:22]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:31:39]: Det blir omtalt som ei nasjonal krise, det som no utspeler seg i dei fiskeriavhengige samfunna langs kysten, og spesielt i nord. Fiskeriorganisasjonane og industrien har gått ut og varsla at det trengst nasjonale tiltak for å møte den store krisa vi står i.

Dette er ei utvikling vi har sett over tid, men som no blir kraftig akselerert. Det er ein enorm nedgang i fiskekvotar. Tilgangen på arbeidskraft frå Aust-Europa har falle markant etter krigen i Ukraina, samhandlinga med Russland i den nordlege landsdelen har blitt heilt borte, og investeringsvilje og næringsetablering har stupt.

Menon Economics har gjennomført ein analyse av situasjonen og sett spesielt på Finnmark, men situasjonen er antakeleg heilt lik i andre delar av den fiskeriavhengige delen av kysten. Dei ser på kva konsekvensar

dette vil ha for befolkningsutviklinga i nord. Dei meiner at ein fram mot 2030 vil ha ein nedgang i befolkninga på heilt opp til 35–36 pst. i desse samfunna. Det er allereie nedbygging av fiskemottaksstruktur og fiskeindustri på land og permitteringar. Dette er eit resultat av både fall i kvotar og ein forfeila fiskeripolitikk som sørgjer for at fisken ikkje blir handtert på land, men i større grad bidrar til sysselsetjing i andre, fjernare himmelstrøk.

For desse samfunna utgjør fiskeri og fiskeindustri opp mot to tredjedelar av heile verdiskapinga. Når ein tar det bort frå desse samfunna, når den aktiviteten blir borte, er det over. Vi snakkar her om utradering av stolte samfunn som Berlevåg, Vardø, Loppa, Karlsøy og Senja dersom ein ikkje gjer noko med det. Kva er regjeringa sitt svar på den krisa vi står i?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [10:33:45]: Først vil jeg takke for spørsmålet. Jeg kan også starte med å si at jeg deler mange av de perspektivene representanten drar opp. Dette er en alvorlig situasjon.

Vi har kvotenedgangen, som får særlig stor betydning for de samfunnene som er veldig fiskeriavhengige, og veldig mange av dem er nettopp i Finnmark. I tillegg har vi Russland-aksjoner, som treffer samtidig. Vi ser at særlig samfunn i øst ser konsekvenser av hvordan det slår inn på næringsliv og aktivitet i den delen og regionen. Så har vi den demografiske utviklingen, som over tid har vært veldig uheldig for særlig Finnmarkskysten, hvor man ser at man får en stadig større andel eldre og færre yngre innbyggere. Dette er et bakteppe som gjør det ekstra vanskelig når kvotenedgangen kommer for fullt.

For regjeringen har det nå vært viktig å tenke tiltak i bredt. Dette er et område som ikke bare er innenfor fiskeri- og havministerens portefølje. Vi må ha tiltak som både støtter opp om eksisterende næringsliv, bidrar til omstillingsevne og ikke minst bidrar til å holde aktivitet i sjømatindustrien, for kvotenedgangen har ikke bare konsekvenser for fiskerne. Det blir også mindre landet fisk, og da får man mindre bearbeiding, som også i utgangspunktet er lavere enn vi ønsker. Regjeringen har et uttalt mål om å øke bearbeidingen i Norge. Når kvotenedgangen kommer, får dette som sagt negative konsekvenser på flere områder.

I forslaget til statsbudsjett ønsker man bl.a. å styrke Innovasjon Norges ordninger i Troms og Finnmark, og det skal særlig rettes inn mot omstillingsevne og utvikling i sjømatindustrien. Det er 30 mill. kr. Vi har også bidratt til å styrke fiskerikontrollen og Blue Justice, for nettopp i perioder hvor det er lite fisk tilgjengelig, er kontroll desto viktigere – at vi ikke får noen som prøver å unndra seg det regelverket og den kontrollen som er helt nødvendig i en allerede krevende situasjon.

Regjeringen har også bidratt til å gi midler til næringsfond og omstilling for øvrig i næringslivet i Finnmark.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:35:46]: Eg har registrert dei tiltaka, og dei bidrar. Samtidig veit vi nok alle at det ikkje vil bidra tungt. Den nedgangen vi no står overfor, er så enorm, og her avfolkar vi rett og slett store delar av kysten i fråvære av politikk. Viss ein skal snu utviklinga, må ein sjølv sagt jobbe breitt, og kjernen for mange av desse samfunna er rett og slett fiskeri. Da må ein sørgje for at fisken kjem på land i ein stand som kan føre til verdiskaping.

No har partia våre skilt lag i fiskeripolitikken når det gjeld kvotemeldinga. Det synest eg er veldig trasig. Vår linje ville hatt ein positiv effekt dersom den var blitt vedtatt. Det den avtalen likevel ikkje kjem inn på, er framtida til pliktrålarane. Det er openbert at heile funksjonen til pliktrålarane var at ein skulle sørgje for leveransar til land for å skape industri på land, noko dei i altfor liten grad har gjort.

Vil regjeringa vurdere bl.a. ferskfisktillegg eller å stramme inn reglane sånn at ein faktisk får fisk på land?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [10:36:56]: I etterkant av at vi fikk et bredt forlik om kvotemeldingen her i Stortinget, er arbeidet med å styrke sjømatindustrien satt i gang for fullt. Det er flere tiltak som også er en direkte oppfølging av kvotemeldingen. Det er etterkontroll av fiskesalgslagsloven, og det er en ekstern vurdering av den integreringen vi har sett i sjømatnæringen, og hvordan det påvirker både hvor mye som bearbeides, og hvordan vi får mer aktivitet på land. Også det med endring av ferskfiskordningen er en del av etterarbeidet fra kvotemeldingen, så alt dette pågår. Det kan høres ut som om spørsmålet er hvordan dette kan hjelpe. Jo, alt dette vil gi oss kunnskap om årsak og virkning i verdikjeden for sjømat.

Til pliktssystemet: Det har jeg som fiskeri- og havminister bedt om å få et arbeid på. Jeg er fullt i gang. Blant annet står det i Hurdalsplattformen at vi vil videreføre og styrke pliktssystemene, og det er nettopp for å sørge for at pliktråstoffet landes i de tilgodesette kommunene. Det er et arbeid jeg vil komme tilbake til på et senere tidspunkt.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:37:55]: Den utviklinga som skjer no, skjer veldig fort. Når folk først flyttar, er det veldig vanskeleg å få folk til å flytte tilbake. Da er det gjort, da har ein starta ei nedbygging. Den nedbygginga skjer dessverre for fullt, ho har gått føre seg over lengre tid. Det bør vere eit nasjonalt mål å stoppe den utviklinga der og etter kvart snu ho, og da må ein ha tiltak som står i stil med det.

Av ein eller annan grunn har Fiskarlaget, saman med Fiskebåt, kome med eit forslag om at ein for å møte denne utviklinga skal innføre ei ordning som i korte trekk går ut på å redusere talet på fiskebåtar kraftig. Eg vil berre ha ei forsikring om at dette ikkje er noko statsråden ser på som ein farbar veg, altså at det som har vore ei negativ utvikling i fiskeria – noko dei fleste partia på Stortinget er einige i – blir forsterka med den typen opplegg til strukturering.

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [10:38:57]: Jeg er veldig glad for at representanten, i likhet med meg som statsråd, er opptatt av at det skal bo folk i Finnmark, og at det er utrolig viktig å bevare ikke minst fiskerinæringen. Det har vært en næring som har båret samfunnene i generasjoner, og også skal gjøre det i framtiden.

I forbindelse med kvotenedgangen inviterte jeg de ulike aktørene i fiskerinæringen til et møte, og jeg ba om innspill. Nå har det, som representanten viser til, kommet et innspill fra Sjømat Norge og fiskeriorganisasjonene, som nå har vært til vurdering også i reguleringsmøtet som ble avholdt for kort tid siden. Man har ikke rukket å konsekvensvurdere de tiltakene så godt som man kanskje burde ha gjort, men det er i hvert fall gjort noe arbeid fra Fiskeridirektoratet i den saken, og jeg vil få presentert deres vurderinger og innstillinger, som jeg da vil følge opp.

Det jeg har lyst til å være veldig tydelig på, er at jeg ikke kommer til å være med på noe som bidrar til å forsterke en allerede negativ utvikling. Min målsetting er å styrke fiskerne, fiskeindustrien og lokalsamfunnene langs kysten. Vi skal leve av fisken også framover.

Geir Jørgensen (R) [10:40:15]: Vi står altså overfor en ressurskrise og også en demografisk krise i fiskeriavhengige samfunn langs hele kysten. Dette skjer på Arbeiderpartiet og Senterpartiets vakt. Vi vet at man gjorde opp de lange linjene i fiskeripolitikken sammen med høyresiden da vi fikk kvotemeldingen – Meld. St. 7 for 2023–2024, Folk, fisk og fellesskap. Det ble advart mot den situasjonen vi er i i dag. Vi er fullstendig klar over at regjeringen ikke kan vedta at det skal bli mer fisk i havet, men fordelingen av den er et politisk spørsmål. Når vi ser Menon-rapporten, som det ble referert til tidligere, tegne et forferdelig bilde av framtiden i svært mange kystsamfunn, er det fortærende å se at tiltakene ikke kommer.

Spørsmålet til statsråden er: På hvilken måte vil man løse denne krisen som også rammer kommunene i Finnmark?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [10:41:18]: Jeg vil starte med å forsterke det representanten nettopp

sa, altså at kvotenedgang ikke er noe vi kan gjøre noe med politisk, men vi kan fatte tiltak som er med på å avbøte situasjonen. Der er regjeringen i bredt allerede i gang.

Når det gjelder kvotemeldingen, kan jeg si at noe av det som blir fulgt opp fra 1. januar, er nettopp en omfordeling fra den store flåten til den kystnære flåten. I realiteten – selv om det langt fra er godt nok for å hjelpe helt på situasjonen – får den minste flåten nå en større andel av totalkvoten, i tillegg til at det er forslag om å overføre restkvantumet fra i år til neste år. I tillegg innføres trålstigen, som også favoriserer den minste flåten i situasjoner med lave kvoter. Vi har også en ID-kvoteordning, som er en samfiskeordning, som vil kunne hjelpe inn i denne situasjonen.

Fra 1. januar iverksettes det i hvert fall direkte tiltak som vil avhjelpe situasjonen, og vi må selvfølgelig jobbe bredt i det videre for å bidra til at det blir så lite krevende som overhodet mulig.

Geir Jørgensen (R) [10:42:21]: Vi ser at dette rammer den enkelte fisker og den enkelte yrkesutøver, men zoomer vi litt ut, ser vi at mange kommuner får en betydelig redusert skatteinngang. Det er forsterket av den utviklingen vi har hatt. Man har altså samlet flere og flere kvoter på færre og færre båter, og de som da er igjen, har nå lavere kvoter, og det blir mindre skatteinngang til kommunene. Tidligere, i en helt annen sektor – i de oljeavhengige kommunene – har vi sett at når vi har fått store oljeprisfall og permitteringen har kommet, har staten og regjeringen stilt opp med milliarder i overføringer til kriserammede kommuner, men vi ser ikke at det skjer for fiskerisektoren nå. I Rødts alternative statsbudsjett, som vi la fram i går, har vi en egen tiltakspakke på 75 mill. kr for de kommunene som nå rammes av fiskerikrisen. Vil regjeringen være interessert i å følge et sånt spor videre?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [10:43:26]: Regjeringen er som sagt godt i gang med å tenke bredt på hvilke tiltak som kan være med på både å omstille og utvikle de fiskeriavhengige kommunene. Som sagt har vi allerede inne et forslag om å styrke Innovasjon Norges ordninger med 30 mill. kr, som skal bidra til omstillingsevne og utvikling i sjømatindustrien. Vi har også foreslått mer penger til både Fiskeridirektoratets kontroll i Troms og Finnmark og arbeidet til Blue Justice med utspring i Vardø – 5 mill. kr inn der. De kommunale næringsfondene er også foreslått styrket, og vi jobber kontinuerlig med å vurdere nye tiltak som kan være med på å avhjelpe situasjonen.

Denne situasjonen er høyst alvorlig for de berørte samfunnene, for fiskerne og for landindustrien, så det skal i hvert fall ikke være noen tvil om at denne regjering-

gen er opptatt av å prøve å identifisere alle mulige tiltak og ha god dialog med både lokalsamfunnene, ordførerne og de som kjenner dette nærmest på kroppen.

Presidenten [10:44:24]: Vi går da videre til neste hovedspørsmål.

Guri Melby (V) [10:44:41]: For en snau måned siden la helseministeren fram noe mange av oss har ventet lenge på, nærmere bestemt i 3,5 år, nemlig regjeringens forslag til en ny rusreform. Framleggelsen ga grobunn for flere spørsmål enn det ga svar på hva regjeringens ruspolitikk egentlig er. Det vi enda ikke vet, er hvem regjeringen definerer som rusavhengig, hvem som skal få mer straff, og hvem som skal få mer hjelp.

Etter min og svært mange andres mening var det ikke en rusreform som ble lagt fram, det var heller et varsel om et nytt strafferegime for personer med rusutfordringer. Det var også en stor kontrast mellom Vestres egentlig veldig fine ord om at dette skulle være et oppgjør med skam, stigmatisering og diskriminering, og justisminister Mehls unyanserte utfall mot den rusreformen den forrige regjeringen la fram, og ikke minst at de sammen presenterte mer av en politikk som ikke har virket, og som har ført til rekordmange overdosedødsfall så langt i år.

Jeg skal imidlertid gi helseministeren betinget ros for at det er en rekke tiltak for å hjelpe rusavhengige som ble lansert i helsedelen av reformen, som er gode, og som Venstre støtter. Dette er imidlertid tiltak som er rimelig ukontroversielle, og som kunne vært innført for tre, to eller ett år siden, f.eks. flere brukerrom og mer rusmiddelmonitorering. I det minste hadde jeg forventet at dette ble innført neste år.

Der Venstre har en målrettet satsing på rus – både forebygging, behandling og skadereduksjon – i vårt alternative budsjett, er det få eller ingen spor av dette i statsbudsjettforslaget Stortinget nå har til behandling fra regjeringen. Snarere fører forslaget til nedbygging av en rekke behandlingsplasser for nettopp dem rusreformen er ment å treffe. Den eneste satsingen på rusfeltet er at de pålegger kommunene å styrke lavterskeltilbudet, i en situasjon der kommunenes økonomi er sprengt, ellers er det lite.

Mitt spørsmål er: Hvorfor følger ikke regjeringen opp sin egen såkalte rusreform i forslaget til statsbudsjett for 2025?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:46:41]: Takk for spørsmålet. Det gjør vi, gjennom at vi har innført en regel om at veksten til psykisk helsevern og rus i helseforetakene våre skal være høyere enn den generelle veksten. Det betyr at sykehusene må prioritere rusbehandling og psykisk helsevern opp. Jeg er veldig glad for at vi

nå har rekordkorte ventetider på tverrfaglig spesialisert rusbehandling. Det er veldig bra, for dette er mennesker, brødre og søstre blant oss, som trenger all den hjelpen de kan få, og de bør få den så raskt som mulig.

Jeg er også glad for at alle helseregionene våre nå bygger opp kapasiteten sin innen tverrfaglig spesialisert rusbehandling. Vi får på plass ettervern, som innebærer at de som har vært gjennom et behandlingstilbud – uansett om det er i det offentlige eller det private – ikke blir overlatt til seg selv, men blir fulgt opp systematisk også etterpå. Det vet vi gir bedre utsikter til å kunne komme seg i jobb, aktivitet, oppleve en meningsfull og verdig hverdag og ikke minst også forhåpentligvis bli rusfri.

Denne forebyggings- og behandlingsreformen er et oppgjør med skam, stigma og forskjellsbehandling, fordi den ruspolitikken som er ført i Norge gjennom mange år, har i ganske stor grad feilet. Jeg må si det gjør vondt langt inn i hjerterota at vi i fjor hadde over 385 overdosedødsfall i Norge. Vi må 20 år tilbake for å finne et like høyt tall. Alt det vi nå kan gjøre sammen for å styrke helsetilbudet, bl.a. gjennom de 70 tiltakene vi har lagt fram, som jeg er glad partiet Venstre slutter seg til – det at vi får på plass flere brukerrom, mer og bedre LAR, det at vi kan få på plass rusmiddelanalysetjenester, og det at vi har tilstrekkelig behandlingsskapasitet – er helt avgjørende. De burde ha stått i den forrige regjeringens reform. Det gjorde de ikke, men nå følger vi det i hvert fall opp.

Regjeringen vil følge opp denne reformen i en del to før påske neste år. Der vil en del av de justispolitiske spørsmålene representanten tar opp, bli svart ut, men la meg understreke: Rusavhengige skal få god helsehjelp så lenge de har behov for det. De skal ikke straffes.

Guri Melby (V) [10:48:43]: Apropos stigmatisering: Regjeringen strever veldig med å greie å definere hva en rusavhengig egentlig er. Man har forsøkt i snart tre år å finne ut av det, uten å ha greid å finne en definisjon man kan dele med resten av Stortinget. Helseministeren er tett på både brukerne og behandlings- og oppfølgingsapparatet, og jeg vil tro helseministeren har gjort seg noen tanker om dette selv. Hva er det som definerer en rusavhengig? Er det hvilket rusmiddel man bruker? Er det hvor mange brukerdoser man bruker hver dag eller hver uke, hvor lenge man har brukt rus, eller er det hvordan man reagerer på rusinntak? Er det hvor mange ganger man har blitt arrestert eller påtalt for innehav av ulovlige rusmidler?

Hva tenker helseministeren om dette, og hvordan vil helseministeren ut fra et helsepolitisk ståsted definere en som er rusavhengig, og dermed – ifølge ham selv – ikke skal møtes med straff, men med behandling og oppfølging?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:49:39]: Rusavhengige skal møtes med god helsehjelp så lenge de har behov for det, ikke straff, og det kommer vi til å få til. Det spørsmålet representanten tar opp, vil bli besvart ut i den justispolitiske delen av denne reformen. Jeg tror vi må erkjenne at det er noen krevende vurderinger som skal gjøres, men det betyr ikke at vi ikke klarer å gjøre dem.

Når Høyesterett og senere Riksadvokaten delvis endret norsk rettspraksis gjennom å si at rusavhengige med små brukerdoser til eget bruk ikke skulle straffes, gjorde jo Høyesterett og Riksadvokaten delvis den jobben representanten nå etterlyser, men da i den konkrete vurderingen av de konkrete sakene. Vi som sammen skal lage lovene i Norge, må sørge for at vi får på plass definisjoner som gjør at dette gir forutsigbarhet ikke bare for dem som skal håndheve reglene – narkotika skal fremdeles være forbudt – men også gir forutsigbarhet nok slik at de som trenger helsehjelp, får det og ikke skal inn i et straffespor, for det har historien vist oss at ikke virker.

Guri Melby (V) [10:50:42]: Jeg vil gjerne understreke at heller ikke Venstre har foreslått å legalisere narkotika. Vi har foreslått straffrihet.

Oslo er kanskje den byen i Norge som i størst grad merker de negative konsekvensene av økt omsetning og bruk av rusmidler, og i Oslo bystyes høringsuttalelse til rushåndhevingsutvalget, som regjeringen baserer seg på, har et nær samlet Oslo bystyre motsatt seg bruk av mer straff ved mindre narkotikaovertridelser. De har altså motsatt seg akkurat det regjeringen har signalisert at de skal foreslå til våren. Under behandlingen av denne uttalelsen har Jon Reidar Øyan, som er fraksjonsleder for Arbeiderpartiet i helse- og sosialutvalget i Oslo, gitt byrådet i Oslo skryt for å ha skrevet en forbilledlig høringsuttalelse som Arbeiderpartiet i Oslo stiller seg fullt og helt bak. Helseminister Jan Christian Vestre er også mest sannsynlig stortingskandidat for Oslo. Spørsmålet er om helseministeren da vil lytte til sine partifeller i Oslo Arbeiderparti og dermed motsette seg økt bruk av straff ved mindre narkotikaovertridelser.

Statsråd Jan Christian Vestre [10:51:46]: Alle disse spørsmålene vil regjeringen komme tilbake til i del to av denne reformen. Regjeringen har ikke sagt at det skal bli mer eller mindre straff, men regjeringen har slått fast et veldig viktig prinsipp, og det er at narkotika skal være forbudt. Vi er bekymret, og det håper jeg representanten også er, over at narkotikabruk blant unge er til dels sterkt økende. Vi vet alle de skadelige effektene det har. Vi vet hvordan det bidrar til organisert kriminalitet. Vi vet hvordan det kan bidra til at liv går til grunne. Vi vil gjøre alt vi kan for at ungdom ikke skal

begynne med ulovlige rusmidler, og da må også samfunnet si klart og tydelig fra om at vi ikke mener at det er greit.

Problemet med rusreformen til den forrige regjeringen var at den var blottet for helsepolitiske tiltak som faktisk hjelper dem som trenger det, men den ga på mange måter også et signal om at det var helt greit å drive med narkotika, bare det var små mengder. Det mener altså ikke vi. Derfor skal vi balansere dette på en god måte. De som er rusavhengige, skal få hjelp, ikke straff, og så får vi komme tilbake igjen i del to til hvordan resten av denne reformen blir seende ut.

Guri Melby (V) [10:52:49]: Jeg tror det er viktig å understreke at helseministeren ikke er den eneste som er bekymret for økt rusbruk blant ungdom. Det er også undertegnede. Jeg er faktisk ganske sikker på at også Oslo Arbeiderparti er det. Jeg er ganske sikker på at Oslo Arbeiderparti har et stort sosialt hjerte, og at de er opptatt av å redusere rusbruk blant ungdom, men at de er opptatt av å se på hva det er som faktisk virker.

De som er lokalpolitikere i den byen som mest sannsynlig har de største utfordringene med dette, mener jeg er noen av dem vi bør lytte til. Det Oslo kommune skrev i sin høringsuttalelse, som er basert på forskning og kunnskap vi har samlet over lang tid, er at straff ved bruk og innehav av narkotika til eget bruk stempler, stigmatiserer og bidrar til å sementere uheldig atferd. Mener helseministeren at Oslo kommune og Oslo Arbeiderparti tar feil når de skriver dette?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:53:45]: Jeg kan bekrefte at Oslo Arbeiderparti har et stort og brennende sosialt hjerte, og det er jeg veldig stolt over. Jeg er veldig stolt over at Oslo Arbeiderparti, sammen med mange andre, har vært progressive stemmer for en ruspolitikk som faktisk skal basere seg på helsehjelp, verdighet, mindre stigmatisering og forskjellsbehandling, som skal se den enkelte og faktisk erkjenne at Norge over mange år har gjort mange feil.

Så får vi erkjenne og akseptere at det er ulike synspunkter i spørsmålet om avkriminalisering og legalisering, og der har regjeringen tatt et standpunkt. Det er ikke sagt i denne reformen at straffene skal økes. Det som er sagt, er at det skal være strafforbud, også for mindre mengder til eget bruk, når en ikke er rusavhengig. En har også sagt at politiets virkemidler skal klargjøres. Det betyr mer forutsigbarhet for den enkelte og mindre usikkerhet i førstelinjen. Det er også veldig viktig å si at det er et grep vi tar for å bidra til forholdsmessighet, for at man alltid skal velge minste inngrep som metode, og selvfølgelig for at all praksis i politi og påtalemyndighet skal være basert på menneskerettighetene.

Marian Hussein (SV) [10:55:01]: Den ruspolitikken som har vært ført i landet i veldig mange år, har ført til at mange mennesker ikke har oppsøkt hjelp til riktig tid. Det har også – kanskje på grunn av manglende helsethjelp – ført til at flere har begynt å ruse seg. Samtidig ser vi nå at et samlet rusfelt er bekymret for framtiden, for nå er vi i gang med en anbudsprosess som har vært kaotisk. Det legges opp til å legge ned flere plasser, men man er også uenig om det er mer poliklinikk som treffer denne brukergruppen best.

Mitt første spørsmål til ministeren er: Synes ministeren at denne prosessen har involvert brukerne på en god nok måte?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:56:00]: Takk for spørsmålet. Nå er dette en anskaffelse Helse sør-øst satte i gang for to år siden, som akkurat er gjennomført, men som kommer til å bli gjenåpnet basert på de klagenes som har kommet inn fra flere av aktørene. Med det som bakgrunn er det litt for tidlig, tror jeg, å kaste noen dom over den prosessen.

Da jeg ble helseminister, var noen av de første organisasjonene jeg møtte, organisasjonene på rusfeltet, og da tok de opp bekymringer knyttet til denne anskaffelsen. Jeg ba da om at det ble gjennomført et møte mellom dem og Helse sør-øst. Så har anskaffelsen gått videre. Jeg erkjenner det store engasjementet fra rusorganisasjonene. Jeg tar de tilbakemeldingene og bekymringene de har hatt og har, på alvor, bl.a. når det gjelder behandlingskapasitet.

La meg være klokkeklar på at rusbehandlingen skal styrkes, ikke svekkes. De bekymringene organisasjonene på rusfeltet har tatt opp med meg, har jeg videreformidlet til styreleder og administrerende direktør i Helse sør-øst, og det forventer jeg at de tar med seg i sine vurderinger når de nå skal gjenåpne anbudsprosessen.

Marian Hussein (SV) [10:57:05]: Jeg tror min karakteristikk, «kaotisk», er veldig mild.

Jeg tror at en av de største utfordringene denne anbudsprosessen har vist, er at ideelle aktører, og særlig de som har bygget opp omsorgsbiten og rusomsorgen i mange tiår i Norge, også ser på dette anbudet som vanskelig, fordi en skal legge opp til fire år der kvalitet teller mindre enn pris. Veldig mange ideelle aktører teller nå på kronene for å se om de skal delta videre. Dette vil fjerne mange aktører som har vært i feltet, og som har utviklet det rusomsorgstilbudet vi har i Norge.

Mitt spørsmål til statsråden er: Er det en god måte å drifte og utvikle en helsetjeneste på, at vi hvert fjerde år stokker kortene på nytt?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:58:09]: Nå er det vel tolv år siden forrige anskaffelse. Det er et veldig vik-

tig prinsipp i Norge at når vi velger å bruke skattebetalernes penger på å kjøpe tjenester fra private virksomheter, uansett om de er ideelle eller kommersielle, må de oppdragene ut på anbud med jevne mellomrom. Loven for offentlige anskaffelser ligger altså til grunn. Vi må forvalte skattepengene på en klok måte, og derfor må vi også med jevne mellomrom sjekke at det tilbudet vi får, faktisk er det beste.

Nå er som sagt denne anbudsrunderen i ferd med å bli gjenåpnet, men i den foreløpige tildelingen som ble gjort, var det altså tolv ideelle aktører og én kommersiell aktør som gikk videre. Anskaffelsen er akkurat like stor som den forrige anskaffelsen. Det var minst like mange pasienter som før som skulle få behandlingshjelp i private ideelle institusjoner. Det er et faglig spørsmål hvor lang behandlingstid den enkelte pasient skal ha, men det er det ikke anbudskonkurransen som skal avgjøre – det er det den individuelle rettighetsvurderingen av den enkelte pasient som skal. Alle som trenger rusbehandling, skal få det så lenge de har behov for det.

Presidenten [10:59:11]: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:59:25]: Mitt spørsmål går til fiskeri- og havministeren.

Problemet med den russiske skyggeflåten er høyst reelt. Dette er skip som ofte er gamle og i veldig dårlig teknisk stand, som har begrenset eller ingen forsikring, som unndrar seg havne- og flaggstatskontroll, og som seiler lang norskekysten med sanksjonert last. Skipene slår også stadig oftere av overvåkningssystemene eller oppgir falske posisjoner. Ifølge Financial Times har skyggeflåten vokst med 70 pst. det siste året og utgjør nå nesten en fjerdedel av verdens tankflåte.

I mars spurte jeg daværende fiskeriminister Myrseth om hvilken beredskap Norge har hvis en ulykke med skip i skyggeflåten skjer langs norskekysten. Svaret var:

«I det det skulle være behov for tiltak, vil man iverksette tiltak. Men tiltak iverksetter man jo idet det er behov for det, og som situasjonen er nå, er det ikke behov for å iverksette noen nye tiltak.»

I oktober spurte jeg nåværende fiskeriminister om hun mente det fortsatt ikke var behov for nye beredskapstiltak langs kysten. Noe av det hun svarte, var at årsaken til at det ikke gjennomføres nye tiltak, er at

«utslipp fra tankskip i eller i nærheten av norske farvann vil være en såkalt verstefallshendelse, som den statlige beredskapen ikke er dimensjonert for. Et slikt utslipp vil derfor håndteres med den etablerte statlige beredskapen og om behov ved hjelp av internasjonal bistand».

Jeg synes egentlig ingen av disse svarene reflekterer alvoret i situasjonen og risikoen for en ulykke langs norskekysten, en såkalt verstefallshendelse, som statsråden selv beskriver det som. Mitt spørsmål er: Hvem mener statsråden konkret skal utfylle denne utilstrekkelige statlige beredskapen i en akuttsituasjon?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [11:01:12]: Jeg vil takke representanten for spørsmålet om en sak som er av stor viktighet også for denne regjeringen.

Det skal ikke være noen tvil om at vi ser alvorlig på den skyggeflåten som nå finner sted, og som bl.a. er med på å undergrave sanksjonene som er innført mot Russland. Det er også, som representanten sier, skip som ifølge analyser både er eldre, kan ha dårlig standard, ikke er lette å finne ut av eierskapet til og har utilstrekkelige forsikringsforhold. Alt dette gjør at det er økt risiko for oljesøl, for vi vet at det er mye av det som foregår, særlig ut fra Russland og Østersjøen har vi analyser som viser det. Også det faktum at disse fartøyene i liten grad går til europeiske havner, gjør at man unndrar seg europeiske inspeksjoner.

Ja, det er krevende å kontrollere både standarden om bord og om det finnes nødvendige sertifikater. Når det er sagt, er det sann at Norge kontinuerlig overvåker tankskip som seiler gjennom våre sjøområder. Vurderingen som nå ligger til grunn fra Kystverket, som er den ekspertisen vi har, og som er veldig god, er at det ikke er behov for å foreta endringer i dimensjoneringen av statens beredskap mot akutt forurensning. Gjennom internasjonale avtaler vil Kystverket motta tidlige varsler om hendelser i våre naboland som kan medføre forurensning i Norge, og ikke minst får vi internasjonal bistand ved et eventuelt utslipp dersom det er behov for det.

Fra regjeringens side følger og overvåker vi situasjonen kontinuerlig. Vi er bekymret. Vi samarbeider internasjonalt for å bekjempe skyggeflåten. Dette er et arbeid som foregår bilateralt og som sagt i samarbeid med andre land.

Ine Eriksen Søreide (H) [11:03:02]: Det har vært et problem i minst to til to og et halvt år nå med denne økte skyggeflåten. Hvis det skulle skje en ulykke i neste uke: Er det etablert konkrete, kollektive internasjonale beredskapsplaner som er dimensjonert både for nåsituasjonen og for et større scenario, og eventuelt sammen med hvem?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [11:03:24]: Som jeg refererte til, har Norge sluttet opp om EUs sanksjoner som skal bekjempe skyggeflåten. Vi har også bilateral kontakt og samarbeid med andre land om problemstillingene. Det jeg kan si når det gjelder detaljene i det samarbeidet, er at det er et samarbeid som har som

målsetting både å være en beredskap og å bekjempe den skyggeflåten som nå finner sted.

Ine Eriksen Søreide (H) [11:03:50]: Det er ingen som er imot at vi skal være med på EUs sanksjoner. Det har Høyre ivret for hele veien og ment at vi heller ikke skal gjøre særlige unntak fra dem. Likevel: Sanksjonene kommer ikke til å rydde opp oljesølet langs norskekysten hvis det skjer en ulykke. Mitt spørsmål var om det finnes konkrete, kollektive beredskapsplaner internasjonalt som er dimensjonert for om denne typen ulykke skulle skje i neste uke.

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [11:04:17]: Som jeg refererte til i forbindelse med det første spørsmålet, er det Kystverket som kontinuerlig overvåker denne aktiviteten, og som har både kompetansen, kunnskapen og erfaringen som skal til for å vurdere hvorvidt det er nødvendig å foreta endringer i dimensjoneringen av den jobben vi gjør nasjonalt, og ansvar for statens beredskap mot akutt forurensning. Samtidig er det også gjennom internasjonale avtaler at Kystverket følger opp dette og mottar tidlige varsler fra nabolandene våre, men også internasjonal bistand. Dette arbeidet er som sagt i samarbeid med landene rundt oss.

Ine Eriksen Søreide (H) [11:04:48]: Da må jeg bare konstatere at i det regjeringa legger til grunn for denne beredskapen, nemlig internasjonal bistand, der finnes det ikke konkrete beredskapsplaner hvis en ulykke skulle skje i neste uke.

Da må jeg spørre videre: I hvilken grad tar regjeringa høyde for at sivile bergingsskip skal delta, f.eks. i en akutt situasjon med oljesøl, og hvordan skal i så fall rederiene til disse skipene håndtere risikoen for å bli underlagt sanksjoner hvis de bidrar til å berge et sanksjonert skip med sanksjonert last, hvis – igjen – dette skjer i neste uke?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [11:05:23]: Jeg vil gjenta at Kystverket har den nødvendige kompetansen og erfaringen. Det er det ene. Dette arbeidet gjør vi i lag med våre kystnaboer.

Når det gjelder oljesøl som sådan, vil jeg påstå at vår nasjon er godt skodd med tanke på å ha en oljevernberedskap, fordi vi har så mye aktivitet langs norsk sokkel. Her er det mange ressurser å spille på dersom det verste skulle skje. Som sagt: Dette arbeidet pågår i tett samarbeid med våre kystnaboer, og kompetansen og årvåkenheten er så absolutt til stede.

Hvis det er ønskelig fra representanten med mer detaljer om disse planene, kan jeg eventuelt komme tilbake ved en senere anledning.

Ine Eriksen Søreide (H) [11:06:02]: Jeg er også trygg på kompetansen til Kystverket, men det er ikke det som er spørsmålet her. Statsråden har i svar til Stortinget skrevet at den norske beredskapen ikke er dimensjonert for en verstefallshendelse. Da blir mitt spørsmål, i første omgang, hva slags internasjonale beredskapsplaner som finnes. Når de ikke finnes, må spørsmålet i neste omgang bli hvordan sivile skip som eventuelt skal delta i berging, skal håndtere den sanksjonsrisikoen de blir utsatt for fordi de går inn og er med på å berge et skip som er sanksjonert og frakter sanksjonert last.

Jeg registrerer at statsråden ikke kan svare på verken spørsmål én eller spørsmål to, og det gjør meg oppriktig bekymret. Jeg mener det er på tide at regjeringa og statsråden kommer tilbake til Stortinget med et fullt oppsett over hvordan dette skal håndteres hvis det skjer et sånt scenario neste uke.

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [11:06:56]: Jeg blir nødt til å gjenta, hvis representanten ikke har fått med seg svaret: Kystverket har den nødvendige kompetansen når det gjelder oljevernberedskap, og Kystvaktene i tillegg. Her finnes det planer. Vi er som sagt en nasjon som har mye aktivitet på norsk sokkel og også har øvelser og trening som går på det med oljesøl.

Når det gjelder de internasjonale avtalene og det internasjonale samarbeidet, kan jeg komme tilbake til representanten med mer detaljer om det arbeidet som pågår der.

Presidenten [11:07:25]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Bård Hoksrud (FrP) [11:07:42]: Innføring av Helseplattformen er en komplett katastrofe. Det er ikke noe bare Fremskrittspartiet mener, men også Riksrevisjonen, Statens helsetilsyn, pasienter og ikke minst de stakkers ansatte ved sykehusene og i kommunene som må bruke det mange opplever som et komplett ubrukelig system. Likevel insisterer statsråden, sammen med sine kompanjonger i Senterpartiet og Høyre, på at Helseplattformen må fortsette, uansett hvor store konsekvenser de utallige feilene har ført til for pasienter og ansatte.

Helseplattformen er i år innført i både Helse Nord-Trøndelag og Helse Møre og Romsdal. Lungeoverlege Per Arne Oppegaard beskriver innføringen med ord jeg ikke har lov til å bruke på denne talerstolen. Han gleder seg ikke til å gå på jobb lenger. Han er klar på at ansatte slutter fordi de ikke orker å forholde seg til utfordringene Helseplattformen gir i hverdagen.

Vi kan denne måneden feire toårsjubileum for innføring av plattformen på St. Olavs hospital samtidig som det stadig avdekkes nye og grove feil som rammer pasientsikkerheten. Hvor lenge mener statsråden at feil kan

begrunnes med at vi er i en innføringsperiode for systemet? Er det ikke på tide å innse at det er Helseplattformen som er problemet, ikke innføringen?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:09:03]: Innføringen av Helseplattformen i Midt-Norge har vært veldig krevende, og jeg har veldig stor respekt for alle de klinikerne som har opplevd utfordringer, og som fortsatt opplever utfordringer. Jeg har vært på besøk, snakket med dem, sittet ned og sett på systemet med mange av dem. Det er åpenbart behov for forbedringer.

Riksrevisjonen kom med en veldig alvorlig rapport, som først og fremst handler om innføringen av Helseplattformen. Den prosessen startet i 2016. Kontrakten med Epic ble inngått i 2019. Nå er det brukt milliarder av kroner, og det har tatt flere år. Over 70 pst. av innbyggerne i Midt-Norge er nå en del av denne plattformen, og over 30 000 helsepersonell bruker den, så jeg vil advare mot lettvinne løsninger som sikkert kler et oppslag i avisen, men som vil føre til år med ny usikkerhet, som vil kunne gå ut over pasientsikkerheten, som vil koste milliarder av kroner, og som kan føre til nye problemer.

Derfor er det viktig for meg å forsikre om at Helse Midt-Norge tar Riksrevisjonens anbefalinger på største alvor. Det ble allerede tatt opp i et foretaksmøte for et år siden. Vi har hatt nye møter med styreleder og administrerende direktør. De har forsikret meg om at de følger opp disse punktene nå, hver for seg. De kommer til å involvere tillitsvalgte og klinikere. Jeg har bedt om at de nå tar på alvor alle de tilbakemeldingene som kommer fra brukerne om ting som må forbedres i systemet. Jeg forventer at leverandøren av dette systemet er rask på labben og faktisk sørger for at datasystemet blir bedre.

Denne regjeringen har lagt om IKT-politikken. Det kommer ikke til å bli flere store prosjekter som dette, fordi vi har sett at risikoen er for stor. Derfor har vi slått fast at en framover skal drive med gradvis forbedring, gradvis utvikling av systemer og kanskje ha flere systemer som snakker godt sammen istedenfor ett stort system som skal håndtere alt.

Beslutningen ble altså tatt for snart seks år siden. Nå har vi det vi har, og vi må gjøre det beste ut av systemet. Det håper jeg fortsatt er mulig å få til.

Bård Hoksrud (FrP) [11:11:06]: Jeg er litt overrasket over at statsråden sier det. OUS klarte å få et nytt system for ti år siden, så det er fullt mulig. Da statsråden var næringsminister, viste han for en gangs skyld litt handlekraft og kastet styret i Argentum etter at det ble avdekket høye lønninger og andre forhold. I Helse Midt-Norge ble tidligere administrerende direktør belønnet med en rådgiverjobb, med hjemmekontor og lønn som er høyere enn statsrådens, for arbeidet med Helseplattformen. Samtidig må helseforetakene kutte i

lønnsutgiftene, og Helse Møre og Romsdal skal kutte 500 mill. kr – alt på grunn av den hodeløse innføringen av Helseplattformen.

Hvor mye mer må gå galt i Helse Midt-Norge før statsråden gjør samme grep som han gjorde med Argentum? Selv om det har kostet milliarder, kommer det til å koste mange milliarder framover hvis man ikke får løst disse utfordringene, og effektiviteten på pasientbehandling vil gå ned.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:12:06]: La meg først understreke at hensikten med Helseplattformen var god. Det handlet om at man skulle ha et felles journalsystem for innbyggerne i regionen – at data om pasienten kunne deles, om det var fra kommunehelsetjenesten til spesialisthelsetjenesten, eldreomsorgen eller sykehjemmene. Det at pasientene ikke skulle bli kasterballer og måtte opplyse om de samme dataene gang på gang på gang på gang, er jo grunnleggende positivt for pasientsikkerheten.

Det er mye man kan si om innføringen, og kanskje til og med forarbeidene, men det var som sagt en annen regjering. Jeg tror til og med partiet representanten representerer, satt i Helsedepartementet da disse beslutningene ble tatt.

Nå er det jeg som er helseminister. Det er jeg som har ansvaret nå. Da er jeg opptatt av hva vi kan gjøre for å bedre situasjonen i morgen, neste uke, neste måned og neste år. Det er derfor jeg har fullt fokus på løsning. Jeg har også bedt om at Helse Midt-Norge nå involverer klinikerne, at de får på plass og får identifisert de største svakhetene og forbedringspotensialene, slik at de kan lage en plan for raskt å iverksette endringer, så dette systemet forhåpentligvis kan fungere etter intensjonen.

Presidenten [11:13:11]: Da går vi videre til siste hovedspørsmål.

Dag-Inge Ulstein (KrF) [11:13:29]: I samfunnet er det stort rom for mangfold, og at alle skal kunne være seg selv, er viktig og noe vi i Kristelig Folkeparti er glad for. Heldigvis er det stor aksept for annerledeshet, rom for personer med ulike kjønnsuttrykk. Jeg har også stor respekt for dem som opplever tematikken personlig, og som kan oppleve hvor krevende og vanskelig det er.

Samtidig – og nesten motstridende – er det et like stort søkelys på at alle skal passe inn i stadig trangere og smalere kjønnsroller. Det tror jeg påvirker samfunnet og alle dem som vokser opp, nettopp når det gjelder at trange kjønnsroller er mye mer enn det mange har vært villige til å ta inn over seg. I ytterste konsekvens og i økende grad ser en at flere og flere yngre blir satt på den tanken at det er noe som ikke stemmer.

I juni 2020 lanserte Helsedirektoratet ny faglig retningslinje for helsetilbud til personer med kjønnsinkongruens, som la opp til mer behandling desentralisert. Det var flere som var skeptiske til dette, deriblant regionale helseforetak, bl.a. fordi en la opp til behandling av høykompetente og tverrfaglige tilbud som ikke egner seg for desentralisering. Endringene i 2020 la også opp til at det er et mer flytende og relativistisk syn på kjønn som ligger til grunn for behandlingstilbudet. Helsedirektoratet har våren 2024, altså nesten fire år etter siste endring, ombestemt seg og landet på at de støtter helseforetakenes mening om at behandling av kjønnsinkongruens skal defineres som utprøvende behandling. I Oslo har Helsestasjon for kjønn og seksualitet måttet stoppe å gi hormonbehandling fordi Statsforvalteren har mottatt klage på behandlingen, da slik spesialisert behandling bare skal gis nasjonalt på Rikshospitalet. At behandlingen nå defineres som utprøvende, må få konsekvenser for slike tilbud.

Mitt spørsmål til helseministeren er: Hva slags grep er det statsråden har tatt for å sikre at denne endringen bidrar til at ingen barn og unge får en behandling som kan gi irreversible og potensielt sett store skader?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:15:33]: Takk for spørsmålet. La meg først understreke at Norge skal være et land der alle mennesker skal føle verdighet som den man er, bli tatt på alvor som den man er, leve akkurat det livet man ønsker, være den man er, og elske hvem man vil, uten å bli verken kritisert eller utfordret eller på annen måte føle at det en selv opplever er riktig, er feil på noen som helst måte. Vi må gjøre alt det vi kan for å legge til rette både for det mangfoldet og for at ulike kjønnsuttrykk får komme til uttrykk, og at folk får være den man er.

Dette er i stor grad faglige spørsmål. Jeg må lene meg på de faglige vurderingene både Helsedirektoratet og helseforetakene gjør. Jeg har også oppfattet at det er delte meninger i dette feltet. Jeg har hatt møte med organisasjonene om dette for en tid tilbake, og de tok også opp noen av de bekymringene representanten her henviser til. Det er også innspill vi sender til både Helsedirektoratet og helseforetakene, som de kan ta med seg når de vurderer type behandling, typer opplegg, type hjelp og støtte, og hvordan en skal tilrettelegge best mulig.

Jeg vil oppfordre til nær og god dialog både mellom organisasjonene og mellom enkeltmennesker. Jeg har sagt at min dør alltid er åpen, så fortell gjerne om erfaringer, hva som virker, og hva som ikke virker. Det gjelder selvfølgelig også for Helsedirektoratet og for helseforetakene. Det er viktig at de også har god kunnskap, både basert på det vi vet fra vitenskap og fag, og selvfølgelig også basert på det folk forteller oss om sine opple-

velser og sine behov. Jeg håper at det vil være mulig å ivareta på best mulig måte.

Dag-Inge Ulstein (KrF) [11:17:17]: Takk for svaret. Jeg har bare en betraktning fra de siste dagene, etter at Kristelig Folkepartis forslag i en annen komité her ble nedstemt. Det er flere og flere som har tatt kontakt, skriver inn og sier: Ikke fortell, Dag-Inge, men jeg er enig. Representanter her sier det samme, bruker ord som sunn fornuft, men sier at det likevel er vanskelig å ta opp tematikken i partigruppene.

Hvordan kan det ha seg at vi har kommet dit i dette huset der det ikke er mulig å forholde seg til faktiske vitenskapelige realiteter? Jeg håper helseministeren har satt seg inn i oppdatert forskning på resultater av den typen behandling og endrer retningslinjene vi ser, nettopp på bakgrunn av erfaringene man har gjort seg i flere land, bl.a. Storbritannia. Lisa Nordsveen, psykologspesialist som har jobbet med identitetsforstyrrelser bl.a. på Rikshospitalet, skriver veldig tydelig om dette at man er bekymret for at det kan være uttrykk for sosial eller ideologisk påvirkning. Dette er altså dem som har mest erfaring på området.

Spørsmålet mitt er: Mener helseministeren at behandlingstilbudet skal basere seg på en biologisk medisinsk forståelse som legger to kjønn til grunn, eller mener statsråden det finnes flere enn to kjønn?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:18:30]: Jeg er veldig opptatt av hva som er politikernes oppgave, og hva som er helsemyndighetenes oppgave. Flere av de spørsmålene som reises, er av ganske faglig art. Derfor mener jeg også at vi her må stole på de vurderingene helsemyndighetene gjør, og det fagfolkene gjør. Jeg er opptatt av at de også selvfølgelig må lytte bredt, til både organisasjonene og enkeltmennesker, og bidra til å få et best og bredest mulig kunnskapsgrunnlag. Det kan selvfølgelig alltid utfordres, spesielt på områder der det kanskje ikke alltid er rett fram og helt klare svar.

Jeg vil advare litt. Jeg tror ikke det er det som er intensjonen til spørsmålsstilleren og representanten, og jeg er også veldig for at representanten tar opp dette, for det er et tema som berører en del mennesker i vårt land, og som vi absolutt bør ta på alvor, men de spørsmålene bør først og fremst håndteres i møte med fagmyndighetene, som faktisk er de som har ansvaret for disse retningslinjene, og for at den hjelpen som tilbys, er den beste vi kan tilby.

Presidenten [11:19:33]: Dermed er den muntlige spørretimen omme.

Sak nr. 2 [11:19:37]

Ordner spørretime

Presidenten [11:19:37]: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske salappen.

Endringene var som følger:

Spørsmål 1, fra representanten Mímir Kristjánsson til arbeids- og inkluderingsministeren, er trukket tilbake.

Spørsmål 3, fra representanten Lars Haltbrekken til helse- og omsorgsministeren, vil bli tatt opp av representanten Hilde Marie Gaebpie Danielsen.

Spørsmål 6, fra representanten Tobias Drevland Lund til justis- og beredskapsministeren, utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 1

Fra representanten Mímir Kristjánsson til arbeids- og inkluderingsministeren:

«Mer enn 600 000 nordmenn gruer seg til jul. Etter flere år hvor prisene på strøm, bolig, mat og drivstoff har skutt til værs, er det mange familier som sliter så mye i hverdagen at de kan se langt etter å ha råd til en vanlig julefeiring. I 2022 bevilget Stortinget en ekstra tusenlapp i desember til alle sosialhjelpsmottakere og en ekstra tusenlapp per barn. Men i fjor valgte regjeringen plutselig å si blankt nei til dette kravet.

Vil det komme noen håndsrekning til de fattige i jula fra regjeringen dette året?»

Presidenten [11:19:43]: Spørsmålet er trukket.

Spørsmål 2

Bård Hoksrud (FrP) [11:20:02]: «Nye metoder besluttet nylig å ikke innføre Oncotype DX gentest til bruk hos den største pasientgruppen med hormonfølsom brystkreft uten spredning, noe som går imot deres egne prioriteringskriterier. Dette har resultert i en særnorsk situasjon der evidensbasert medisin og helseøkonomi ikke er hensyntatt. Dette betyr at nær 2 000 norske brystkreftpasienter hvert år ikke får vurdert nytten av cellegift, noe som ville spart over 1 000 pasienter for unødige og alvorlige bivirkninger og senskader.

Hvordan er en slik feilvurdering mulig?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:20:36]: Takk for spørsmålet.

Testmetoden Oncotype DX er innført i spesialisthelsetjenesten til å anslå nytten av kjemoterapi hos pasienter i et tidlig stadium av invasiv brystkreft, en undergruppe pasienter med spesifikke biologiske trekk som er lymfeknutepositive. De regionale helseforetakene har vurdert at Oncotype DX kan fylle et udekket behov hos disse pasientene. For pasientgruppen Hoksrud viser til, pasienter som er lymfeknutenegative med tidlig stadium av brystkreft, er det fortsatt for lang avstand på pris, når man ser det opp mot annen tilgjengelig diagnostikk. Beslutningsforum viser til at de allerede har en tilgjengelig test til samme formål, og det er ikke dokumentert at Oncotype DX er bedre enn denne.

De regionale helseforetakene opplyser videre at det i denne saken også har vært behov for dialog med leverandøren om andre momenter enn pris. For at genprofilerings testen kan kjøpes inn og tas i bruk, må det inngås nødvendige avtaler som ivaretar bl.a. personvern og prøveforsendelse.

Det er de regionale helseforetakene som gjennom Nye metoder vurderer og beslutter hvilke behandlinger som skal tilbys i spesialisthelsetjenesten, i tråd med Stortingets beslutning. Beslutninger om å innføre ny diagnostikk er begrunnet i vurderingen av prioriteringskriteriene, som er godt kjent: nytte, ressursbruk og alvorlighet. Ved vurdering av medisinsk utstyr og diagnostiske tester er det i tillegg andre forhold beslutningstakerne må ta hensyn til. Dette kan være forhold knyttet til implementering av testen i tjenesten, slik som faglige og anskaffelsesmessige vurderinger.

Regjeringen arbeider for at færre skal få kreft, at flere skal overleve kreft, og at det skal legges godt til rette for alle dem som rammes av kreft. Vi vil legge fram en ny og svært ambisiøs nasjonal kreftstrategi som skal peke ut viktige målsettinger for de kommende årene, og da er det naturlig også å ta tak i hvordan vi kan sørge for at pasienter i Norge får tilgang til de beste tilgjengelige behandlingsformene, gitt prioriteringskriteriene nytte, ressursbruk og alvorlighet.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Bård Hoksrud (FrP) [11:22:57]: Jeg takker statsråden for svaret.

Jeg hører det han sier, at det finnes en annen test man kan bruke, men den testen vil altså ikke klare å dokumentere om pasienten skal ha cellegift eller ikke. Det gjør denne testen. Det er det som er utfordringen. I England er det ca. 65 pst. som ikke får cellegiftbehandling fordi de ikke har behov for det, og fordi det ikke virker.

Jeg tenker at for norske kvinner som dessverre har fått brystkreft, vil man hindre at man får masse senskader og problemer fordi man får en kur og en cellegiftbehandling som ikke virker. Derfor må jeg utfordre statsråden: Er han ikke enig i at vi bør sørge for å få den beste testen for å hindre at man bruker behandling som egentlig ikke har noen effekt annet enn at man får enda større problemer?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:24:04]: Det er veldig lett å være enig med representanten Hoksrud. Jeg tror alle dem som enten har hatt eller har en kreftdiagnose, som kjenner noen som har det, eller som har mistet nære familiemedlemmer og folk de er glad i, som følge av kreft, tenker akkurat det samme jeg tror både representanten og jeg også gjør: Vi må da kunne tilby det beste for våre innbyggere.

Det handler også om prioriteringer. Det er mange udekkede behov. Det er mange pasienter, det er mange sykdomsforløp. Heldigvis, takket være fremragende forskning og utvikling, skjer det medisinske framskritt hele tiden. Det er grunnen til at stadig flere overlever kreft, og vi er også i ferd med etter hvert å utrydde enkelte kreftformer. Heia framskritt! Det betyr ikke heia Framskrittspartiet, forresten! (Munterhet i salen) Det betyr altså at fagmyndighetene noen ganger må få lov til å prioritere. Hvis kostnadene knyttet til et tiltak er så store uten at det gir nok nytte, slik at det går ut over andre tiltak som kan ha større effekt for flere, vil også noen ganger nye teknologier få nei i første omgang.

Bård Hoksrud (FrP) [11:25:09]: Det hadde vært hyggelig om statsråden hadde sagt heia Framskrittspartiet! Jeg hørte kanskje det jeg ville høre i den første runden hans.

Jeg skjønner dette med prioritering. Dette er i utgangspunktet en forholdsvis lav kostnad, men det vil gi enorme besparelser også for samfunnet ved at man kan hindre å behandle noe som egentlig har skjedd fordi man har fått cellegiftbehandling.

Det som oppleves, er at man ikke helt forstår Beslutningsforums behandling av dette, for man mener det er en ny metode med solid dokumentasjon, det er til god nytte for pasienten og for ressursbruk i helsevesenet. Beslutningsforum sender med dette ut særdeles uklare signaler om hva som skal til for å få markedstilgang. Fortsatt vil jeg spørre statsråden om hva han vil gjøre for å prøve å rette opp i dette med én gang, og om han vil ta kontakt og ha dialog med Beslutningsforum for å se om man kan sørge for å hindre at kvinner skal måtte behandles med noe som ikke virker, men som fører til store smerter og problemer for den enkelte.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:26:13]: Representanten Hoksrud vet at det han spør om, ikke kan gjennomføres. Det hadde heller ikke vært gjennomførbart hvis Fremskrittspartiet satt i regjering. Da hadde vi i realiteten ikke lenger hatt et Beslutningsforum. Da ville det ført til at hver gang en ny teknologi kom på markedet, kunne leverandøren sette akkurat den prisen de ville – koste hva det koste ville for norske skattebetalere – fordi de visste at det alltid var mulig å overstyre og si ja der hvor en nå vurderer saken grundigere. Derfor må vi stole på de vurderingene regionene og Beslutningsforum gjør. Når de foreløpig har vurdert at den prisen som er tilbudt for Oncotype DX, ikke står i et rimelig forhold til annen tilgjengelig diagnostikk for denne gruppen, må vi stole på disse fagvurderingene. Så kan det være at de endrer seg, enten fordi prisen går ned eller fordi en får ny kunnskap, eller fordi det kommer annen teknologi på markedet. Det får vi jo håpe. Når det gjelder behandlingsmetodene for kreft, er de hele tiden i forbedring, og det skal vi være evig takknemlig for.

Spørsmål 3

Presidenten [11:27:14]: Dette spørsmålet, fra representanten Lars Haltbrekken til helse- og omsorgsministeren, vil bli tatt opp av representanten Hilde Marie Gaebpie Danielsen.

Hilde Marie Gaebpie Danielsen (SV) [11:27:30]: «Sørsamisk helsenettverk har sammen med Røros kommune og Snåsa kommune og St. Olavs hospital drevet prosjektet Samisk helseteam (2020–2023) for å gi likeverdige helsetjenester i det sørsamiske området. Det sikret samiske pasienter gode pasientforløp mellom kommunen og spesialisthelsetjenesten, bidro med kompetanseheving og senket terskelen til samiske pasienter for å kontakte helsevesenet. Resultatene var gode.

Vil statsråden sørge for at man får permanente samiske helseteam i sør- og lulesamiske områder gjennom kommunehelsetjenesten?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:28:13]: Takk for spørsmålet. La meg først si at jeg er helt enig med representanten i at samarbeidet med det samiske helseteamet i det sørsamiske og lulesamiske området ga gode resultater. Det er veldig positivt, og det mener jeg vi skal ta med oss videre som en stor inspirasjon.

De regionale helseforetakene skal bidra til at samiske pasienter får gode og likeverdige tjenester. Helse- og omsorgstjenestene våre skal oppleves som helhetlige og sammenhengende og i tråd med den enkeltes behov, uavhengig av om det er kommune eller sykehus som tilbyr disse tjenestene. Det er mange gode tiltak som nå er

satt i gang for å sikre samiske pasienter likeverdige helsetjenester, og jeg mener også det er behov for flere tiltak. Det har vi en dialog om med både Sametinget og selvfølgelig de regionale helseforetakene.

Helse Midt-Norge og Sametinget underskrev i 2023 en samarbeidsavtale som skal bidra til å gi den samiske befolkningen et tilbud om likeverdige helsetjenester, tilpasset pasientens språklige og kulturelle bakgrunn. Denne avtalen skal også bidra til økt dialog og samarbeid mellom Sametinget og Helse Midt-Norge.

Helse nord har i samarbeid med de andre tre regionale helseforetakene utarbeidet strategidokumentet Spesialisthelsetjenester til den samiske befolkningen. Strategien følges nå aktivt opp i de fire regionale helseforetakene gjennom egne regionale handlingsplaner. I den regionale handlingsplanen for Helse Midt-Norge er det bl.a. et mål å sikre bedre samarbeid mellom kommunale tjenester og spesialisthelsetjenesten om nettopp samiske pasienter. Det framgår av planen at for å nå disse målene vil samarbeidet med både Sametinget, Helse nord, Samisk nasjonal kompetansetjeneste for psykisk helsevern og rus, Sørsamisk helsenettverk og Samisk helseteam være helt avgjørende.

Kommunene har ansvar for å sørge for nødvendige og forsvarlige helse- og omsorgstjenester til alle som bor eller midlertidig oppholder seg i en kommune, og de står fritt til å organisere sine tjenester lokalt. Tjenestene skal tilpasses den enkelte pasient og ta hensyn til f.eks. kulturell tilhørighet, som selvfølgelig også er viktig i denne saken.

Prosjektet Samisk helseteam har, slik jeg har forstått det, som sagt gitt svært gode erfaringer jeg håper en kan bygge videre på. Så er det som sagt de aktuelle kommunene og Helse Midt-Norge som har ansvaret for videreføringen og finansieringen av Samisk helseteam dersom de ønsker å få dette på plass som en permanent ordning.

Hilde Marie Gaebpie Danielsen (SV) [11:30:47]: Først og fremst: Samisk helseteam er i kommunalhelse-tjenesten. Det er ikke i spesialhelsetjenesten, så man kan ikke knytte Helse Midt-Norge til de avtalene. Her må vi også snakke med de folkene som faktisk jobber med Samisk helseteam, som også ministeren selv har nevnt, så det er positivt.

Gjennom arbeidet med Samisk helseteam har vi samlet mange helsearbeidere, som leger, sykepleiere og helsefagarbeidere som jobber i primærhelsetjenesten ute i kommunene. Dette er også helsearbeidere som allerede er i kommunene. Samisk helseteam er ikke å lage nye helsetjenester, men det er å bruke kompetansen. Jeg vet også at ministeren veldig godt vet hvor utfordrende det faktisk er å finne rett kompetanse. Mener ikke ministeren at det da vil være både smart og svært viktig å

bevare den samiske helsekompetansen som her er opparbeidet i Samisk helseteam?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:31:48]: Det kan være gode grunner til det. Som sagt er både resultatene, effektene og erfaringene fra dette positive. Det er jeg veldig glad for, for det er et område det har vært behov for å styrke. Det er viktig at vi styrker det både i den kommunale helsetjenesten og i spesialisthelsetjenesten. Det at en her klarer å få til gode, smidige overganger og sikre et helhetlig, sammenhengende pasientforløp også for den samiske befolkningen, mener jeg utelukkende er positivt.

Det er mange tiltak vi kan gjennomføre, og som regjering og nasjonale myndigheter har vi ansvar for noen. Det er derfor vi nå ser på bl.a. hvordan vi kan styrke dette tilbudet i spesialisthelsetjenesten. Det har vi god dialog om med bl.a. Sametinget og de samiske organisasjonene. Så må vi erkjenne at andre spørsmål ligger til kommunene å vurdere. Jeg føler meg trygg på at kommunene dette gjelder, også ser effektene dette initiativet har hatt og kan ha, og jeg håper de er innstilt på å finne en god løsning også for framtiden.

Hilde Marie Gaebpie Danielsen (SV) [11:32:52]: Det er helt riktig at kommunene skal ha ansvar, men jeg tror også ministeren er klar over den økonomiske situasjonen ute i kommunene. Derfor er vi nødt til å være med her og gi kommunene økonomiske bevilgninger for at man skal kunne oppfylle de lovpålagte menneskerettighetene og konvensjonene som faktisk tilsier at vi trenger å støtte opp om Samisk helseteam.

Det er en ting man må huske på her: Like helsetjenester er ikke det samme som likeverdige helsetjenester. Likeverdige helsetjenester er tilpasset pasientens språk og kultur, og det er som sagt det vi har forpliktet oss til. Vi kan også se til Alaska. Der betaler staten for helsetjenestene for urbefolkningen som kompensasjon for den urett som ble gjort. Dette er en enkel og billig måte å ivareta våre forpliktelser på.

Hvordan mener ministeren vi skal ivareta de lovpålagte helsetjenestene om vi nå ikke sikrer at Samisk helseteam vil fortsette i sør- og lulesamiske områder? En siste ting: Vil ministeren bli med meg hjem (presidenten klubber) for å besøke et samisk helseteam?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:34:03]: Jeg oppfattet den siste delen av spørsmålet, og jeg takker for invitasjonen. Hvis vi kan få til det, hadde det helt sikkert vært hyggelig og lærerikt, så la oss se hva vi kan få til.

Jeg er selvfølgelig veldig opptatt av at vi skal ivareta de forpliktelsene vi har – det er hele regjeringen og hele Stortinget, tror jeg. Denne sal har for veldig få dager siden behandlet sannhets- og forsoningskommisjonens

rapport. Det er litt trist at ett parti, Fremskrittspartiet, velger å stå helt utenfor, for her er det åpenbart begått urett, men jeg er i hvert fall glad for at alle andre partier har vært enige om mange viktige tiltak som nå skal følges opp.

Jeg kjenner på ansvaret for det som handler om helsepolitikken, for vi ser at det der er behov for å styrke og forbedre, og at vi kan tilby den samiske befolkningen enda bedre tjenestetilbud. Det er vi i full gang med å følge opp. Jeg hadde et møte med sametingsrådet for et par-tre uker siden, der vi nå diskuterer hva vi kan gjøre for å styrke denne delen av spesialisthelsetjenesten. Så må det være opp til kommunene våre hvordan de kan være med på denne styrkingen, og det har jeg tillit til at de får til.

Spørsmål 4

Seher Aydar (R) [11:35:16]: «Samtidig som Israel angriper helseinstitusjoner i Palestina er det israelske legemiddelselskapet Teva, det tiende største i Norge. 75 ansatte ved Ullevål, Rikshospitalet og Ahus har sendt krav til Sykehusinnkjøp HF og Helse Sør-Øst om å avslutte innkjøp av legemidler fra Teva. Sykehusinnkjøp har avslått varselet med begrunnelsen at de forstår regjeringen fraråding «slik at det er der virksomheten har lokasjoner på de okkuperte palestinske territoriene», ifølge brev fra Sykehusinnkjøp 25. oktober 2024, som gjelder.

Er dette en riktig forståelse av regjeringens fraråding?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:36:06]: Takk for spørsmålet. Norge har i veldig mange år vært veldig tydelig på at Israels bosettingspolitikk på Vestbredden, inkludert Øst-Jerusalem, og i Gaza er i strid med folkeretten og ikke minst undergraver mulighetene for en framtidig palestinsk stat og en fredelig løsning på denne konflikten.

Det er grunnen til at regjeringen allerede den 7. mars i år frarådet norske selskaper å drive handel og næringsvirksomhet som bidrar til å opprettholde de folkerettsstridige bosettingene. Dette skjedde i lys av Israels intensiverte bosettingspolitikk de siste årene, med nye bosettingsutvidelser og økt bosettervold mot palestinere – en utvikling vi tar sterk avstand fra.

Den 17. oktober i år gikk regjeringen videre ut med en advarsel til norske bedrifter mot å bidra til å opprettholde Israels ulovlige tilstedeværelse i Palestina. De rådene og advarslene regjeringen har gitt, retter seg mot norsk næringsliv, men jeg mener at også offentlig virksomhet bør tilstrebe å etterleve de samme standardene.

Offentlig virksomhet, herunder Sykehusinnkjøp, skal ha egnede rutiner for å fremme respekt for grunnleggende menneskerettigheter ved offentlige anskaffelser. Det følger av anskaffelsesloven § 5. På bakgrunn av regjeringens uttalelser oppdaterte Direktoratet for forvaltning og økonomistyring, DFØ, 23. oktober sin veileder, som heter Rutiner for å fremme grunnleggende menneskerettigheter og ansvarlig næringsliv, med et avsnitt nettopp om skjerpede aktsomhetsvurderinger ved risiko for brudd på folkeretten.

Sykehusinnkjøp har informert om at de har fulgt veiledningen til DFØ, og at de har etablert en dialog med det nevnte selskapet, Teva. Teva har overfor Sykehusinnkjøp bl.a. bekreftet at de ikke har noe virksomhet på okkuperte områder.

Regjeringens advarsel går nok lenger enn dette. Det er heldigvis også Sykehusinnkjøp klar over. Regjeringen fraråder altså norske selskaper fra å drive handel og næringsvirksomhet som – la meg understreke – «bidrar til å opprettholde» den ulovlige israelske tilstedeværelsen på det okkuperte palestinske territoriet. Det er derfor viktig at Sykehusinnkjøp fortsatt følger opp denne saken, og at de har nødvendig dialog med Teva om aktuelle problemstillinger. Jeg har forstått at Sykehusinnkjøp vurderer å etablere et system for tredjepartsvurdering av opplysninger fra aktuelle leverandører, slik at dette kan ettergås og verifiseres. Det er et viktig initiativ.

Til slutt vil jeg minne om at Sykehusinnkjøp er et eget rettssubjekt, et organ eid av de regionale helseforetakene, og derfor står de selv ansvarlig for sine rettslige vurderinger og beslutninger, både når det gjelder lovverk, og når det gjelder avtaler de har inngått.

Seher Aydar (R) [11:38:56]: I varselet redegjør de 75 sykepleierne, legene og andre ansatte ved Ullevål, Rikshospitalet og Ahus for hvordan Teva profiterer på okkupasjonen av Palestina og samarbeider tett med okkupasjonsmaktens væpnede styrker. Regjeringens skjerpede fraråding er tydelig på at de ikke må befinne seg i de okkuperte områdene. Det redegjorde også statsråden godt for. Da er det vanskelig å forstå hvis et 100 pst. offentlig eid foretak ikke følger frarådingen fra regjeringen. Betyr det at frarådingen ikke var nok? Må det noe mer rettslig på plass, slik Norge gjorde med Russland, for å sørge for at også offentlig eide selskaper følger regjeringens gode fraråding?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:39:46]: Regjeringen har som sagt skjerpet disse anbefalingene og frarådingene i to omganger, både i mars og i oktober. Igjen: Det er viktig å være klar over at Sykehusinnkjøp har fått bekreftelse på at dette selskapet ikke har virksomhet på okkuperte områder. Så mener vi kanskje at advarselen går lenger enn det, men dette er jo aktsomhetsvurderin-

ger det enkelte selskapet selv må gjøre. Det gjelder uansett om det er i privat eller i offentlig eie.

Som sagt er Sykehusinnkjøp godt klar over denne advarselen. De er opptatt av å følge de rådene som gis, ikke minst de veiledningene som er gitt av DFØ, og Sykehusinnkjøp har informert oss om at de kommer til å følge opp denne saken. De vil ha nødvendig dialog med selskapet for å sørge for at de har avklart aktuelle problemstillinger, og som sagt vil de også vurdere en egen tredjepartsvurdering for å vite hva som er riktig her. Den jobben må vi nesten la Sykehusinnkjøp nå få gjøre.

Seher Aydar (R) [11:40:50]: I avslaget skriver Sykehusinnkjøp at det ikke er innført noen sanksjoner i norsk rett for Israel. Hva sier det om kraften i disse anbefalingene når offentlig eide selskaper ikke følger dem? Hvis det er slik statsråden sier, at frarådingen går lenger enn det Sykehusinnkjøp egentlig svarer varslerne fra sykehusene, betyr ikke det at det trengs en tydeliggjøring? Vil det f.eks. ikke være riktig av regjeringen å sørge for en instruks som Sykehusinnkjøp må rette seg etter, slik at de ikke samarbeider med selskaper som profiterer på okkupasjon, og som med det er med og opprettholder den?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:41:39]: Jeg deler fullt ut utålmodigheten om at denne forferdelige krigen må ta slutt, at okkupasjonen må opphøre, og at en må få på plass en fredelig tostatsløsning. Det finnes ingen annen løsning enn det, og der har Israel nå et særskilt ansvar for å bidra til å få dette inn på et konstruktivt spor.

Det er altså fire uker siden disse anbefalingene kom. Dette er store organisasjoner, det er store innkjøp, det er store selskaper, og mange av dem har virksomhet i veldig mange land. Vi må la myndighetene og de som har ansvaret for disse innkjøpene – i både private og offentlig eide organisasjoner – få litt tid til å sette seg inn i det og gjøre nødvendige aktsomhetsvurderinger. Det er ikke alltid beint rett fram å gjøre det. Noen ganger trengs det mer informasjon. Noe av informasjonen kan en kanskje verifisere med én gang. Annen type informasjon må kanskje tredjepartsverifiseres. Derfor er det ikke aktuelt for oss nå, fire-fem uker etter at denne oppdateringen kom, å endre disse veiledningene på nytt, men vi vil selvfølgelig følge med framover og se på hvordan de brukes og følges opp.

Spørsmål 5

Frank Edvard Sve (FrP) [11:42:59]: «I innstillinga til Nasjonal transportplan 2025–2036 står det i vedtak IX: «Stortinget ber regjeringen framskynde det kapasitets-

økende arbeidet på Ofotbanen i Nasjonal transportplan 2025–2036, og sikre oppstart i planperioden.» Fleire andre beredskapsmessige og forsvarsmessige samferdselstiltak er nødvendige på veg, hamn og jernbane fleire stadar i landet.

Kva har statsråden gjort for å følgje opp vedtaket i Nasjonal transportplan, og kva har statsråden gjort for å sikre beredskapsmessig kapasitet for viktige vegar, hamner og jernbane?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:43:37]: I ny Nasjonal transportplan, NTP, tar regjeringen tydelige grep for å tilpasse transportsektoren til en ny sikkerhetspolitisk hverdag. Flere tiltak understøtter både militære behov og Norges bidrag i NATO. I den nye NTP-en gir regjeringen derfor føringer om at tiltak som støtter effektiv militær mobilitet skal hensyntas i den videre oppfølgingen av planen. Her skal militært planverk og NATOs behov ligge til grunn.

Vi styrker også samhandlingen mellom transport- og forsvarssektoren for å legge til rette for bedre å identifisere og prioritere militære behov i transportsektoren over en lengre tidshorison.

I forslaget til statsbudsjett for 2025 har vi sagt at det vil være behov for å dreie innsatsen i veisektoren mot å understøtte militær mobilitet. Det skal prioriteres å utbedre strekninger, identifisere, oppgradere, skifte ut, skilte eller sikre bruer og bærende konstruksjoner som er viktige for militære forflytninger.

Statens vegvesen skal i samarbeid med Forsvaret arbeide videre med å kartlegge hvordan veinettet kan bli bedre forberedt på mottak av militært materiell i Norge og transitt av militært materiell som skal videre østover.

Fylkesveiene spiller også en viktig rolle når det gjelder militær mobilitet. Regjeringen har foreslått mer penger til fylkeskommunene, som skal sette dem i stand til å gjøre investeringer og vedlikehold. I tillegg foreslår vi å starte opp den øremerkede ordningen på 600 mill. kr, som ligger i NTP, med 50 mill. kr i statsbudsjettet. Det skal gå til opprusting av 14 bruer på fylkesveiene, som ble identifisert som kritiske for militær mobilitet.

For å sikre beredskapsmessig kapasitet på jernbanen, er det økt fokus på drift, vedlikehold og fornying. Der har regjeringen foreslått en bevilgning på 6,6 mrd. kr til drift og vedlikehold i 2025, som er en økning på 26 pst. målt mot inneværende år. Vi foreslår i tillegg å bevilge drøye 5,5 mrd. kr til fornying. Det er en økning på 38 pst.

Så til Ofotbanen. Den militære betydningen av Ofotbanen, jernbanen over Storlien i Trøndelag og jernbaneforbindelsen fra Østfold og østover har økt betydelig som følge av Finlands og Sveriges inntreden i NATO.

Regjeringen har vært tydelig på at vi ønsker at tiltak på Ofotbanen skal prioriteres i den nye nasjonale transportplanen.

I Prop. 1 S gjorde regjeringen rede for oppfølgingen av anmodningsvedtak. Der framgår det at anmodningsvedtaket om Ofotbanen følges opp i tråd med de prioriteringene regjeringen har lagt fram i ny nasjonal transportplan.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:46:31]: Eg takkar for svaret, men statsråden nemnde ikkje eit område som er svært viktig, og det er hamnene. No etter at Sverige og Finland kom inn i NATO er det openbert eit endå større behov for å ta imot allierte i to store viktige hamner, Narvik hamn og ikkje minst i Stjørdal. Det er ei betydelig mengd med både utstyr, materiell og personell som skal takast i land. Då er desse hamnene heilt avgjerande for at dette skal fungere.

Spørsmålet er regelrett: Har statsråden nokre tilbakemeldingar på kva slags planar som ligg føre når det gjeld dei to hamnene? Det er tiltak som må skje ganske kjapt, tiltak som sjølv sagt tek tid å planleggje og få på plass. Har statsråden nokon plan for korleis dette skal gjerast no i nær framtid?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:47:27]: Som representanten Sve nok er vel kjent med, ligger havnene og ansvaret for dem primært på kommunalt nivå, men når det gjelder statsrådsansvar, ligger det hos fiskeri- og havministeren. Når det er sagt, er det selvfølgelig sånn at det vi holder på med innenfor Samferdselsdepartementets ansvarsområde, må henge sammen med det som skjer på havnesiden.

Jeg kan opplyse om at vi selvfølgelig er opptatt av at dette skal virke godt sammen. Jeg var sammen med min svenske og finske kollega på besøk på en øvelse i Narvik, hvor vi ved selvsyn fikk se hvordan havnen ble brukt, hvor det ble lastet militært materiell fra amerikanske styrker over på jernbanevogner og transportert over grensen inn til Sverige og Finland. Dette er selvfølgelig noe som må henge sammen, og derfor er det også veldig viktig at vi har et godt nordisk samarbeid om dette.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:48:19]: Ja, det er særdeles viktig – samhandlinga mellom dei ulike sektorane er heilt avgjerande for at dette skal fungere.

Statsråden nemnde fylkesvegar. Det er sikkert ca. 300 mill. kr som har kome ekstra til fylkesveg, og den øyremerkte potten på 450 mill. kr er lagd inn i rammen, så det er ikkje mykje til fylka.

Den viktigaste kampflybasen vi har i Noreg, på Ørland, er viktig for heile Norden, for heile Europa. Der er det ein fylkesveg frå Ørland til Orkanger. Eg skal ikkje nemne det som krøttersti, men statsråden har køyrt

han. Han er svingete, og det er ein spesielt dårleg veg, synest eg. Han burde vore teken over som riksveg også sett i høve til den forsvarspolitiske viktigheita dette området har. Ørland er ekstremt viktig, og den vegen er ekstremt viktig.

Spørsmålet er regelrett: Er dette er eit område statsråden kan sjå på å kunne ta over som riksveg, rett og slett med den beredskapsmessige funksjonen fylkesvegen frå Ørlandet til Orkanger har?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:49:20]: I det arbeidet som nå skal pågå framover, vil det bli særskilt viktig at vi får til et enda tettere og bedre samarbeid med Forsvaret. Det må være Forsvarets behov og NATOs operasjonelle planer som legger grunnlaget for hva slags prioriteringer vi skal gjøre på transportsiden.

Vi er opptatt av at Forsvaret inn mot neste NTP må komme med helhetlige prioriteringer av hva som er viktigst for Forsvarets operasjonelle behov. Det tror vi kommer til å bidra til at vi får til bedre valg framover. Det er også viktig å si at fylkeskommunene har det samme behovet. Fylkeskommunene må vite hvilke veier som er viktigst for Forsvaret. Vi hadde nylig et møte med Troms fylkeskommune, som var opptatt av dette. Nå er det ikke den regionen representanten Sve nevnte, men nettopp det poenget at Forsvaret også må kunne gi uttrykk for hvilke behov som er viktigst overfor fylkeskommunene, skal i hvert fall vi sørge for å bidra til at det blir gode mekanismer for.

Spørsmål 6

Fra representanten Tobias Drevland Lund til justis- og beredskapsministeren:

«Vektore er blant yrkesgruppene som er mest utsatt for vold og trusler på jobb. Til FriFagbevegelse har vektere fortalt at de blir slått og spyttet på uten at det får konsekvenser. Yrkesgrupper som politi, lærere og helsepersonell er også utsatt for vold og trusler, og derfor er det ekstra høy straff dersom noen prøver å true dem når de er på jobb. Jeg mener at vektere burde inkluderes blant gruppene med særskilt vern i straffeloven, og at det vil ha en viktig preventiv effekt.

Vil statsråden ta initiativ til en slik lovendring?»

Presidenten [11:50:19]: Spørsmål 6 er utsatt til neste spørretime.

Spørsmål 7

Sofie Marhaug (R) [11:50:32]: «Det planlegges stadig flere datasenterutbygginger i Kommune-Norge, for eksempel i Sirdal i Agder og Sandnes i Rogaland. Listen

kunne vært enda lengre. Samtidig vet vi at datasenterindustrien er et kraftsluk uten like.

Vil statsråden gjøre noe for å begrense etableringen av nye datasentre for å sikre framtidens kraftbalanse?»

Statsråd Terje Aasland [11:51:05]: Takk for spørsmålet. Som representanten vet, står vi på trappene av en enorm utvikling, ikke minst med tanke på bruk av digitale løsninger rundt omkring i samfunnet og bruk av kunstig intelligens. Det vil bety mye for samfunnet vårt og hele økonomien vår. Datasentre er og blir en kritisk viktig infrastruktur vi trenger mer av i tiden framover, ikke mindre.

Regjeringen er opptatt av å legge til rette for en fornuftig og balansert utvikling. Derfor har vi lagt fram en digitaliseringsstrategi, og vi jobber videre med datasenterstrategien, hvor vi kommer til å legge rammene for en balansert og fornuftig utvikling av dette temaet. Datasentre er blitt en sentral del av den digitale grunnmuren og er moderne industribygging. For regjeringen er det viktig å sikre en robust nasjonal infrastruktur med rask og trygg lagring for nasjonale data og digitale tjenester.

Datasentre lokalisert i Norge legger til rette for at kritiske digitale tjenester kan produseres nasjonalt framfor i utlandet. Dette vil styrke den nasjonale kontrollen og sikre muligheter for nasjonal autonomi, og det er et felles ansvar. Tilknytningsplikten gjelder selv sagt også for datasentre, men jeg vil samtidig understreke at regjeringen ikke ønsker datasentre som driver med utvinning av kryptovaluta, som er den datasenterformen som krever mest strøm, eller i hvert fall av dem som krever mest. Derfor er vi i gang med å utrede mulighetene for å begrense nettopp kryptovirksomhet, herunder et forbud.

Jeg er glad for at kommuner legger til rette for at datasentre kan skape utvikling og vekst for landet vårt og samtidig være en viktig del av den lokale sysselsettingen. Vi stiller allerede energikrav til store datasentre og eksisterende anlegg. Fra 1. april neste år trer kravet knyttet til utnyttelse av overskuddsvarme i kraft. Vi har allerede varslet at vi vurderer å stramme inn sistnevnte ytterligere.

Både Sirdal og Sandnes kommuner er kommuner der det i dag er etablert vindkraft, som et eksempel. At datasentre etableres der det er lokal produksjon, er en utvikling vi ønsker. Dersom vi ikke legger til rette for økt kraftproduksjon parallelt med økt forbruk, vil kraftprisene stige. Jeg vil derfor anmode alle kommuner om å gi vindkraftprosjekter en grundig og reell behandling før de tar stilling til prosjektene. Særlig gjelder dette kommuner som planlegger for nytt, stort forbruk.

Rikelig tilgang på fornybar kraft skal fortsatt være et konkurransefortrinn i Norge. For å muliggjøre næringsutvikling er det en viktig oppgave for regjeringen å legge

til rette for ny kraftproduksjon, økt nettkapasitet og mer energieffektivitet, og det er vi veldig godt i gang med.

Sofie Marhaug (R) [11:54:02]: Deler av svaret tyder på at statsråden har tenkt å løse dette økte kraftbehovet ved å bygge ned enda mer natur med vindkraft. Jeg er enig i at vi trenger kraft til å både lagre og prosessere data, men det må jo være grenser for hvor mye data som skal lagres og prosesseres i Norge. Allerede lagrer og prosesserer vi 1,7 TWh, ifølge de siste anslagene fra Norges vassdrags- og energidirektorat. Det er sikkert utdaterte tall allerede, men likevel: Statnetts prognose for hvor mye vi vil ha i Norge i 2028, er 6 TWh og for 2050 19 TWh. Det internasjonale energibyråets siste tall for verdens totale mengde datalagring og bruk er 460 TWh, så Norge overoppfyller jo allerede vår kapasitet. Spørsmålet jeg gjentar, er: Hvor går grensen for statsråden når det gjelder nye datasentre?

Statsråd Terje Aasland [11:55:07]: Som jeg sa, er regjeringen opptatt av å legge til rette for en fornuftig og balansert utvikling. Vi har lagt fram en digitaliseringsstrategi, og vi jobber videre med datasenterstrategien. Der kommer vi til å legge rammene for en balansert og fornuftig utvikling. Det skal ikke være fritt fram, men det er viktig å ramme dette inn i en strategi hvor vi klarer å løse oppgaven knyttet til digitalisering og innføring av kunstig intelligens på veldig mange viktige samfunnsområder. Det trenger jo samfunnet vårt, bl.a. i de ulike velferdsproduksjonene. Helse kommer til å være en stor forbruker av kunstig intelligens og ha dataprosesseringsbehov osv. – det samme med industri og næringsliv. Jeg er helt overbevist om at representanten Marhaug og undertegnede vil bruke mer dataprosessering i tiden framover. Det er en del av den samfunnsutviklingen vi må legge til rette for. Gjennom datasenterstrategien kommer vi til å avklare rammene for hvordan dette skal utvikles i Norge. Vi ønsker trygg og god kontroll på de dataene vi trenger, ikke minst for å beskytte våre egne liv.

Sofie Marhaug (R) [11:56:12]: Det som planlegges og bygges nå, er jo ikke bare samfunnskritisk infrastruktur. Det er TikTok, det er Google, og det er Microsoft. Veldig mange kommuner konkurrerer om å få de store tekgigantene til sin kommune, og det er ekstremt kraftkrevende. Det var også et tema på naturtoppmøtet i Cali i Colombia som vertslandet tok opp, dvs. problemet med uregulert prosessering og lagring av data.

Jeg har også et litt mer konkret spørsmål, siden statsråden tar opp datasenterstrategien. Regjeringen Solberg ga en rekke skatteletter for å tiltrekke seg Facebook, Google, TikTok, osv. – bl.a. kutt i eiendomsskatt for bruk i datasentrene. Mitt spørsmål er om statsråden ser

på noen reguleringsmekanismer for at vi ikke skal la oss utnytte av store tekgiganter som Google og TikTok.

Statsråd Terje Aasland [11:57:16]: Nå stiller representanten et spørsmål som ikke ligger til mitt område og mitt ansvar. Det ligger i Finansdepartementet og eventuelt i Kommunal- og distriktsdepartementet. Regjeringen er veldig opptatt av å få en rettferdig beskatning av de store tekgigantene, og det jobber finansministeren med kontinuerlig, slik at de rammene skal være ryddige og ordentlige, og at det skal tilføre samfunnet noe.

Ellers er det enkelte ting en ser, som kan virke unødvendig i datasentersammenheng. Jeg er ikke på TikTok, men de som er på TikTok, er jo avhengig av at de dataene blir håndtert forsvarlig. Jeg bruker Google, og jeg bruker Microsoft, og det gjør sikkert også representanten Marhaug. Det er viktig at også de er innenfor de rammene vi mener gir nasjonal trygghet. Det skal gi trygghet for oss som mennesker, ikke minst når vi skal utvikle nye næringer og ny industri som skal bruke dette nye dataverktøyet for å få mer produktivitet, mer effektivitet og bedre løsninger. Da må vi ha god kontroll på dataene.

Spørsmål 8

Hege Bae Nyholt (R) [11:58:40]: «Statsråden har lagt fram en stortingsmelding for en mer praktisk skole, som vi i komiteen nå behandler. Her er det mange vyer og flotte ord, slik det alltid er når en politiker skal snakke om en mer praktisk skole. Og ofte går det nettopp slik, det blir bare med ordene.

Kan statsråden peke på det viktigste tiltaket for å sikre en mer praktisk skole?»

Statsråd Kari Nessa Nordtun [11:59:01]: Som representanten er kjent med, har jeg uttrykt stor bekymring over utviklingen i norsk skole de siste ti årene. Det er for mange elever som strever med de grunnleggende ferdighetene de trenger for å kunne klare seg videre i livet. Sammen med læringsresultatene har også trivselen og motivasjonen gått nedover. Det er en utvikling vi skal snu, og det arbeidet er regjeringen i gang med.

Stortinget har nå Meld. St. 34 for 2023–2024 til behandling. I meldingen gjør jeg rede for grepene som på kort sikt skal styrke elevenes læring, motivasjon og trivsel. Vi styrker verken læringen eller motivasjonen ved å lesse på med enda flere teoritunge timer i skolen. Vi må styrke læringen i det store antallet timer vi allerede har.

I arbeidet med meldingen har jeg fått tilbakemelding fra lærere, elever og skoler over hele landet om at de ønsker seg mer praktisk læring i alle fag – dette for å styrke mestring og motivasjon og for at læringen skal opple-

ves som relevant. Lærerne sier at de trenger utstyr, lokaler og faglige ressurser for å realisere ambisjonene. Dette følger regjeringen opp gjennom det nasjonale programmet for praktisk læring, som beskrives i meldingen. Et forslag går ut på å gi penger i statsbudsjettet for 2025, som representanten også er kjent med.

Det nasjonale programmet består av en rentekompensasjonsordning for kommuner som vil gjøre investeringer for å tilrettelegge skolebygg og uteområder for praktisk læring. I tillegg har vi en øremerket tilskuddsordning for praktisk inventar og utstyr. Begge ordningene ble lansert i år, som forberedelse til meldingen regjeringen skulle legge fram, og har blitt godt tatt imot ute i kommunene. I år er det søkt om tilskudd til bl.a. opprusting av realfagsrom, praktisk undervisningsmaterieil og utstyr som gjør at lærere kan ta elevene med ut i naturen. Regjeringen har også foreslått å gjenta og styrke ordningen ytterligere i 2025.

Som del av programmet vil vi også styrke de nasjonale kompetansesentrene i lesing, skriving og realfag, slik at de kan utvikle materieil og opplegg for praktisk læring den enkelte lærer kan ta i bruk. Det består også av utviklingsprosjekter der vi inviterer skoler som ønsker å gå foran i arbeidet med hvordan skolen kan bli mer praktisk eller fysisk aktiv, til å delta.

Vi vil innføre valgfag på 5.–7. trinn og gjøre det obligatorisk på alle skoler å tilby arbeidslivsfag på ungdomsskolen. I tillegg vil vi øke satsingen på videreutdanning for lærere i praktiske og estetiske fag.

Jeg vet også at vurdering påvirker skolens prioriteringer og praksis. Derfor vil jeg prøve ut eksamensformer som legger til rette for mer praktisk læring.

Skal vi få til endring i klasserommene, holder det ikke å si at praktisk læring er viktig; det krever også handling. Det er regjeringen i gang med, og jeg kan forsikre representanten Bae Nyholt om at arbeidet fortsetter. Jeg ser fram til Stortingets behandling av meldingen.

Hege Bae Nyholt (R) [12:02:08]: Nylig møtte undertegnede og resten av utdannings- og forskningskomiteen statsrådens danske kollega, Mattias Tesfaye. Han har, i likhet med Nessa Nordtun, også tatt til orde for en mer praktisk skole og levert en punktplan for omstilling av den danske grunnskolen. Jeg må ærlig innrømme at jeg har latt meg inspirere av den danske statsråden, særlig av ideen om et juniormesterløp på ungdomsskolen. Dette vil også gi yrkesfagelever mulighet til å forsere fag og å få kjenne mer på arbeidslivet.

Vil statsråden, som meg, la seg inspirere av danske sosialdemokrater og innføre et slikt juniormesterløp?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:02:45]: Det er ikke så mange måneder siden jeg besøkte min danske partikollega Tesfaye i København, og jeg syntes også det var interessant å høre hvordan de jobber med å få til en mer praktisk skole. Jeg er veldig glad for at også de ser at vi er nødt til å få opp motivasjonen og satse på praktisk læring i alle fag, ikke bare i de tradisjonelle praktiske og estetiske fagene. Det var ulike tiltak hos dem som kunne være overførbare til Norge. Jeg registrerte også at de lærer mye av oss.

Hege Bae Nyholt (R) [12:03:28]: Jeg kan avsløre at danskene var imponert over vår evne til å utrede. På motsatt side var vi imponert over deres evne til å handle.

I Meld. St. 34 for 2023–2024 står det også at «regjeringen har en ambisjon om å gradvis innføre et sunt, enkelt skolemåltid». Mette elever er en forutsetning for læring, enten den skal være teoretisk eller fysisk. På fire budsjetter har ikke regjeringen levert nevneverdig på egne ambisjoner om et gratis skolemåltid. Etter at de borgerlige startet jobben med å avvikle kommunale ordninger med gratis skolemat, som i statsrådets hjemkommune, Stavanger, har Rødt funnet penger og prioritert dette i våre alternative budsjetter for både 2024 og 2025.

Mitt spørsmål er derfor: Når skal ambisjonen om å gradvis innføre skolemat oppfylles – eller er regjeringens vage formuleringer et tegn på at dette er noe vi aldri kommer til å se?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:04:22]: Hurdalsplattformen er klar på at vi har ambisjoner om å få det til, og det står også i ungdomsmeldingen. Dette er viktig for læring og helse, og det er ikke minst viktig for fellesskapet i klasserommet at de deler et måltid sammen. Det er også undersøkelser som har vist direkte sammenhenger – at man presterer bedre med skolemat enn uten skolemat, f.eks. i fagene matte og naturfag, hvis jeg husker riktig. Det er helt klart at dette er viktig.

Jeg er veldig glad for at det er mange kommuner og fylkeskommuner som har dette tilbudet, enten det er i form av grøt, som det var på Charlottenlund skole i Trondheim, som jeg besøkte i forrige uke, eller det er som i min hjemkommune, Stavanger, hvor vi innførte skolemat. Jeg registrerer at Arbeiderpartiet der, i sitt alternative budsjett, er tydelig på at de vil beholde skolematen, fordi den er så viktig. For å få til det nekter de å kutte i eiendomsskatten.

Presidenten [12:05:20]: Sak nr. 2 er dermed ferdigbehandlet.

Sak nr. 3 [12:05:24]

Dermed er sakene på dagens kart ferdigbehandlet.
Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Referat

Presidenten [12:05:24]: Det foreligger ikke noe referat.

Møtet hevet kl. 12.06.

